



Erasmus+



GEMO



Give Them A Chance



PRIROČNIK

PRIROČNIK ZA IZVAJALCE STROKOVNEGA USPOSABLJANJA IZOBRAŽEVALCEV ODRASLIH, KI POUČUJEJO ODRASLE ROME

GEMO 
Give Them A Chance



LJUDSKA UNIVERZA LENDA
NÉPI EGYETEM LENDVA



ZVEZA ROMOV
SLOVENIJE



PUČKO
OTVORENO
UČILIŠTE
ČAKOVEC
CENTAR ZA
CJELOVITNO
UČENJE

UZOR 



Podatki o projektu:

Projekt: Give them a chance!

Akronim projekta: GEM

Program: Erasmus+

Številka projekta: 2016-1-SI01-KA204-021624

Trajanje projekta: 01/11/2016 – 31/08/2019

Koordinator projekta: Ljudska univerza, Zavod za izobraževanje odraslih in mladine Lendava

Informacije o priročniku:

Naslov priročnika: Priročnik za izvajalce strokovnega usposabljanja izobraževalcev odraslih, ki poučujejo odrasle Rome

Partnerji v projektu:

- Ljudska univerza, Zavod za izobraževanje odraslih in mladine Lendava,
- Zveza Romov Slovenije,
- Pučko otvoreno učilište Čakovec,
- Udruga za obrazovanje Roma Orehovica,
- AMRITA Obk. Pécs.

Avtorji priročnika: Dragica SMEJ, Sonja FEHER, Jožek HORVAT MUC, Monika SANDRELI HORVAT, Mario ZAMUDA, Dragan IGNAC, Anikó ORSOS, Rahela HOJNIK KELENC.

Založnik: LU Lendava

Lektorica: Rahela HOJNIK KELENC/Jasna CIGUT

Prevod v hrvaščino: Mario ZAMUDA

Prevod v madžarščino: Borut ŠANTAK

Lektorica za madžarščino: Kristina SZÓKE

Oblikovanje in postavitev: Sven SARJAŠ

Tisk: AIP Praprotnik

Naklada: 150

Leto: 2018

**PRIROČNIK ZA IZVAJALCE
STROKOVNEGA USPOSABLJANJA
IZOBRAŽEVALCEV ODRASLIH,
KI POUČUJEJO ODRASLE ROME**

Give them a chance!

1. PRIROČNIKU NA POT

Priročnik je namenjen udeležencem usposabljanja, ki bodo (ali že) poučujejo odrasle Rome v različnih programih formalnega in neformalnega izobraževanja ter so se udeležili usposabljanja v okviru projekta GEM (Give them a chance!), ki je financiran iz programa Erasmus+, ter tistim izobraževalcem odraslih, ki v programih formalnega in neformalnega izobraževanja poučujejo odrasle Rome.

V uvodnem delu priročnika so predstavljene splošne informacije o projektu Give them a chance! in o programu usposabljanja, prav tako pa o ciljni skupini, ki ji je program usposabljanja namenjen, ter o didaktičnih načelih usposabljanja.

V osrednjem delu priročnika so po posameznih modulih predstavljeni tematski sklopi in njihove vsebine. V tem delu se nahajajo tudi priporočila za izvedbo usposabljanja ter navodila za nadgradnjo posameznih vsebin. Predstavljeni so tudi cilji in standardi znanja ter predlagane oblike in metode dela ter strategije poučevanja posameznega tematskega sklopa. Navedeno je tudi priporočeno število ur za vsak posamezni tematski sklop. Po vsakem tematskem sklopu je pripravljen nabor vprašanj, ki so namenjena ponavljanju in utrjevanju posamezne obravnavane teme.

V zadnjem delu priročnika so predstavljena izhodišča in priporočila za vrednotenje in ocenjevanje dela v programu usposabljanja s kriteriji za vrednotenje in ocenjevanje teoretičnega in praktičnega dela programa usposabljanja. Priročniku sta priložena obrazec za pravo na izvedbo posameznega tematskega sklopa za vsak modul ter portfolio za udeleženca usposabljanja. Priloga vam bo pomagala načrtovati učni proces, portfolio pa spremljanje, evidentiranje in evalviranje usposabljanja za vsakega posameznika. Tako obrazec za izvedbo posameznega tematskega sklopa kot tudi portfolio lahko prenesete v vaše delovno okolje in z njihovo pomočjo spremljate napredek odraslih Romov v izobraževanju odraslih, le prilagoditi ga morate vaši ciljni skupini.

Zadnjemu delu priročnika smo dodali tudi zgodbo Preprosto enostavno čas je za spremembe avtorja Sandija Horvata, ki je izšla v okviru projekta GEM. Zgodba Sandija Horvata je zgodba mladega Roma, ki je v življenju uspel, dokončal študij in se zaposlil. Naj vam ta zgodba služi kot motivacija pri vašem delu s ciljno skupino.

2. O PROJEKTU "GIVE THEM A CHANCE!"

Ljudska univerza Lendava, Pučko otvoreno učilište Čakovec, Amrita obk. Pécs, UZOR Orehovica in Zveza Romov Slovenije smo temelječ na izkušnjah ugotovili, da noben formalni program izobraževanja, po katerem se izobražujejo bodoči učitelji, ne daje »znanja«, kako poučevati odrasle pripadnike romske etnične manjšine in ob tem upoštevati vse njihove socialne, kulturne in jezikovne posebnosti. Zato, ker mora izobraževalni kader v programih izobraževanja in poklicnega usposabljanja za odrasle biti kompetenten tudi za poučevanje pripadnikov romske etnične manjšine, smo se odločili v okviru projekta Give them a chance!, financiranega iz programa Erasmus+, pripraviti program usposabljanja za učitelje odraslih, ki poučujejo Rome. Tako bomo s kompetentnimi učitelji na posreden način pripomogli tudi k večji uspešnosti odraslih Romov v programih formalnega in neformalnega izobraževanja.

Cilj našega projekta je predvsem opolnomočenje učiteljev in drugih strokovnih delavcev, ki pri svojem delu prihajajo v stik z odraslimi Romi. Zavedati se namreč moramo, da se Romi

Give them a chance!

pogosto vračajo v šolske klopi po več letih premora, zaradi tega moramo z njimi, če želimo, da bodo uspešni, delati z veliko stopnjo subtilnosti ter senzibilizirati odnose do najvišje možne mere. Slednje nam lahko uspe le, če dobro poznamo ne samo didaktične in metodične zakonitosti, ampak tudi zgodovino, jezik ter vrednote pripadnikov romske skupnosti.

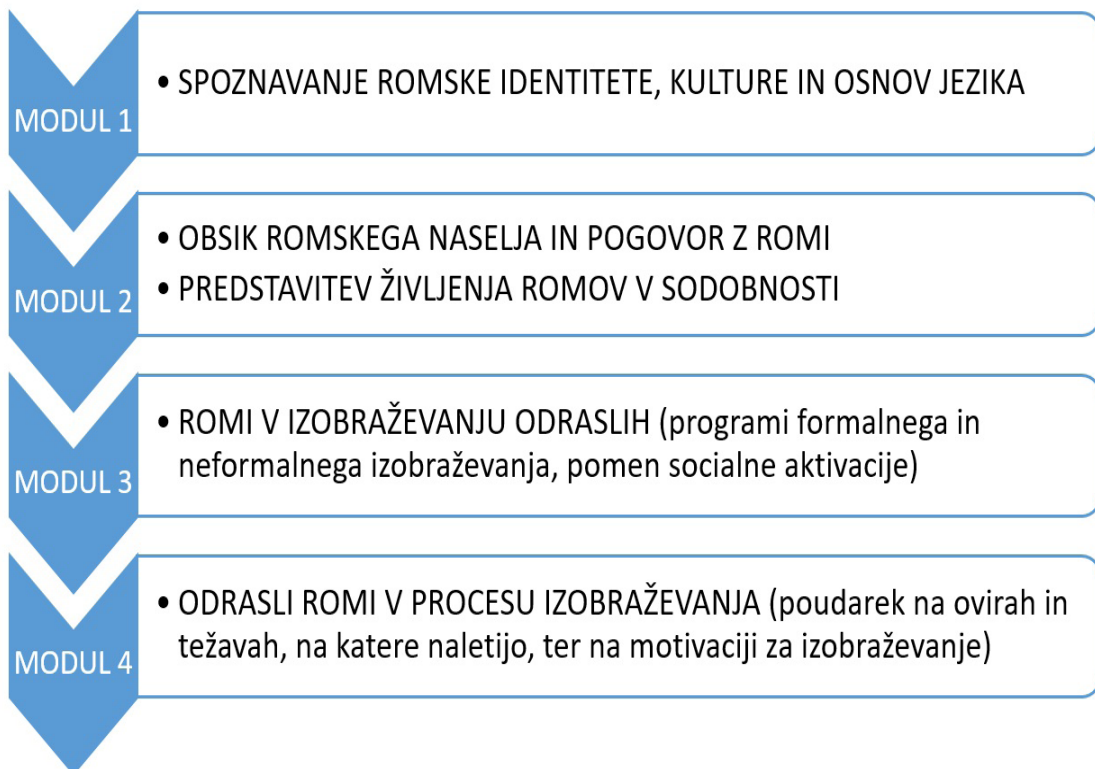
3. PREDSTAVITEV PROGRAMA USPOSABLJANJA

3.1 CILJNA SKUPINA

Program usposabljanja GEM je namenjen usposabljanju, osveščanju in opolnomočenju učiteljev in drugih strokovnih delavcev na področju izobraževanja odraslih, ki se pri svojem delu srečujejo s pripadniki romske skupnosti. Navedeni ciljni skupini bomo v okviru programa usposabljanja omogočili spoznavanje romske kulture, jezika, identitete in tematike, posebnosti pri poučevanju, elemente diskriminacije Romov v povezavi s prevladujočimi stereotipi in predsodki, obenem pa tudi spoznavanje različnih tehnik učenja, sodobne prijeme poučevanja in učenja ter posredno vplivali tudi na njihovo osebno rast ter kritično mišljenje.

3.2 VSEBINA USPOSABLJANJA

Program je zasnovan v obliki modulov, ki obsegajo teoretična in praktična znanja. Slednji so potrebni za nemoteno delo strokovnih delavcev v razredu in podpornih aktivnostih, ki jih organizacije za izobraževanje odraslih izvajajo kot del svoje ponudbe.



Give them a chance!

Program obsega vsebine o:

- romski skupnosti v državah, ki sodelujejo v projektu s poudarkom na osnovnih značilnostih pripadnikov romske etnične manjšine v posameznih državah;
- zgodovinskem orisu romske skupnosti s poudarkom na razvoju različnih dialektov romskega jezika;
- spoznavanju romske kulture in identitete, življenja v romski družini in romskem naselju ter načine vključevanja v romsko skupnost;
- seznanjanju z značilnostmi programov formalnega in neformalnega izobraževanja, ki jih obiskujejo odrasli Romi, s poudarkom na elementih diskriminacije, ki so povezani s prevladujočimi predsodki in stereotipi;
- pomenu socialne aktivacije Romov s pomočjo različnih izobraževalnih programov ter pomenu slednjih za povezovanje romske skupnosti z lokalno skupnostjo;
- ovirah in težavah, na katere naletijo odrasli Romi pri ponovnem vključevanju v izobraževanje;
- načinih razvijanja temeljnih kompetenc pri odraslih Romih;
- vzorcih obnašanja pripadnikov romske skupnosti, ki obiskujejo formalne in neformalne programe izobraževanja;
- načinih motiviranja odraslih Romov za obiskovanje in dokončanje različnih programov izobraževanja.

Program usposabljanja temelji na splošnih metodično-didaktičnih načelih, ki so opredeljeni s kurikulumom in upoštevajo temeljna andragoška načela, ki so značilna za izobraževanje odraslih in so sprejeta v večini članic EU.

Program usposabljanja pa omogoča tudi osvajanje ključnih kompetenc v skladu s Ključnimi kompetencami za vseživljenjsko učenje – Evropski referenčni okvir (Evropska komisija, 2007).

Give them a chance!

4. TEORETIČNI DEL

4.1 MODUL 1: SPOZNAVANJE ROMSKE IDENTITETE, KULTURE IN OSNOV ROMSKEGA JEZIKA

4.1.1 ROMSKA SKUPNOST V SLOVENIJI, NA HRVAŠKEM IN NA MADŽARSKEM S Poudarkom NA OSNOVNIH ZNAČILNOSTIH PRIPADNIKOV ROMSKE ETNIČNE MANJŠINE V POSAMEZNI DRŽAVI

SPLOŠNI CILJI	CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	OBLIKE/METODE DELA	STRATEGIJE POUČEVANJA	ŠTEVILO UR
Spoznati romsko skupnost v posamezni državi s poudarkom na državi, kjer se usposabljanje izvaja.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo osnovne značilnosti romske skupnosti v posamezni državi, ki sodeluje v projektu, ter z razlikami med posameznimi državami; - spoznajo razloge za selitev Romov v preteklosti; - seznanijo se z demografskimi podatki o romski skupnosti posamezni državi ter na ravni EU; - spoznajo, kje Romi živijo v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem) ter z razlikami, ki so med posameznimi romskimi skupnostmi; - seznanijo se s pravnimi podlagami, ki urejajo položaj romske skupnosti v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem). 	<p>Minimalni standardi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pozna osnovne značilnosti romske skupnosti v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem); - pozna razloge za selitev Romov v preteklosti; - pozna osnovne demografske podatke o romski skupnosti v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem); - zna opredeliti, kje živijo Romi v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem) in približno število Romov v posamezni regiji; - razlikuje med avtohtonimi in neavtohtonimi Romi v Sloveniji; - okvirno pozna pravne podlage, ki urejajo položaj romske skupnosti v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem). <p>Standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pozna osnovne značilnosti romske skupnosti v državah članicah projektne skupine in jih kritično ovrednotiti; - med seboj primerja demografske podatke o romski skupnosti v državah članicah projektne skupine ter opredeli, kje so Romi naseljeni v posamezni državi. 	<p>Metode dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predavanje, - razlaga, - predstavitev, - razgovor, - diskusija, - delo z besedili, fotografijami, - refleksija, - pregled dokumentov, - demonstracija. <p>Oblike dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Frontalna, - individualna, - skupinska, - manjša skupinska. 	<ul style="list-style-type: none"> - Poslušanje, - branje, - predstavljanje, - miselni vzorci, - zapisovanje, - razpravljanje, - projektno učenje. 	4

Give them a chance!

4.1.2 ZGODOVINA ROMSKE SKUPNOSTI

SPLOŠNI CILJI	CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	OBLIKE/METODE DELA	STRATEGIJE POUČEVANJA	ŠTEVILO UR
Spoznati zgodovino in antropološke značilnosti romske skupnosti.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo izvor Romov in vzroke preseljevanja Romov; - spoznajo vzroke za naselitev Romov v evropskih državah; - razumejo razvoj stereotipov in predsodkov, ki imajo zgodovinsko osnovo (18. in 19. stoletje); ter prenašanje slednjih na mlajše generacije; - spoznajo življenje Romov med I. in II. svetovno vojno; - seznanijo se z elementi prebujanja romske skupnosti; - poznajo romske simbole ter pomen slednjih; - spoznajo zgodovino romske skupnosti v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem) s poudarkom na posameznih ključnih dogodkih v preteklosti; - poznajo temeljne značilnosti življenja Romov od nomadskega do stacionarnega življenja; - poznajo vzroke za razvoj različnih romskih vprašanj, ki so zgodovinsko pogojena (način življenja, bivanje, izobraževanje, zaposlovanje); - seznanijo se s politično participacijo Romov v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem). 	<p>Minimalni standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pojasni, od kod izvirajo Romi; - pozna vzroke za preseljevanje Romov; - pojasni, zakaj so se razvili predsodki in stereotipi o Romih; - opiše prelomne zgodovinske trenutke; pomembne za romsko skupnost; - zna naštetih romske simbole; - pozna zgodovino romske skupnosti v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem); - našteje nekaj težav, s katerimi se romska skupnost srečuje danes, pojavile pa so se v preteklosti. <p>Standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pozna izvor Romov in vzroke preseljevanja s poudarkom na poselitvi evropskih držav; - med seboj primerja zgodovinska dejstva razvoja romske skupnosti v državah, članicah projektne skupine; - pozna vse elemente prebujanja romske skupnosti; - zna naštetih vsa obravnavana romska vprašanja ter kritično presoditi, zakaj so zgodovinsko pogojena; - pozna politično participacijo in organiziranje romske skupnosti v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem). 	<p>Metode dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predavanje, - razlaga, - predstavitev, - razgovor, - diskusija, - delo z besedili, fotografijami, - refleksija, - pregled dokumentov, - projekcija, - demonstracija. <p>Oblike dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Frontalna, - individualna, - skupinska, - manjša skupinska. 	<ul style="list-style-type: none"> - Branje, - poslušanje, - brainstorming (možganska nevihta), - miselni vzorci, - zapisovanje, - projektno učenje. 	4

Give them a chance!

4.1.3 KULTURNA DEDIŠČINA ROMOV

SPLOŠNI CILJI	CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	OBLIKE/METODE DELA	STRATEGIJE POUČEVANJA	ŠTEVILO UR
<p>Spoznati razvoj kulture in kulturnega bogastva romske skupnosti s poudarkom na ohranjanju kulture v Sloveniji (na Hrvaškem, Madžarskem).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Poznajo temeljne karakteristike romske kulture s poudarkom na življenjskem slogu in vrednotah; - poznajo pojem in pomen kulturnega pluralizma; - spoznajo temeljne značilnosti medkulturnega dialoga ter pomembnost razvijanja slednjega; - spoznajo vpliv drugih kultur na romsko kulturo; - spoznajo romske običaje in navade; - razumejo pomen tradicionalnih romskih poklicev; - spoznajo pomen kulture na razvoj romske identitete, - poznajo elemente romske glasbe in plesa; - spoznajo vpliv vere na običaje Romov; - spoznajo svetovno znane umetnike, ki so pripadniki romske skupnosti; - razumejo, kako je razvoj romskega jezika vplival na razvoj kulture v sodobnosti; - poznajo romske medije in pomen slednjih za romsko in širšo družbeno skupnost. 	<p>Minimalni standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predstavi temeljne značilnosti romske kulture; - pojasni, kaj pomeni kulturni pluralizem; - pojasni, kaj je medkulturni dialog in kako se ga ohranja; - naštejejo romske običaje in navade; - naštejejo nekaj temeljnih tradicionalnih romskih poklicev; - znajo razložiti, kako je romska kultura vplivala na razvoj romske identitete; - poznajo romsko glasbo, ples ter vidnejše romske sodobne glasbenike; - znajo pojasniti, kateri veri pripadajo Romi v Sloveniji; - poznajo temeljne slovenske romske medije in oddaje. <p>Standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kritično presodijo, kako je življenjski slog Romov vplival na razvoj kulture; - ločijo med kulturnim pluralizmom in medkulturnim dialogom; - pojasnijo, kako je razvoj romskega jezika vplival na razvoj kulture Romov; - razumejo vpliv drugih kultur na kulturo romske skupnosti; - znajo razložiti, zakaj so se pri Romih razvili določeni poklici; - pozna romske glasbenike, umetnike, filmografijo. 	<p>Metode dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predavanje, - razlaga, - predstavitev, - razgovor, - diskusija, - delo z besedili, fotografijami, - refleksija, - pregled dokumentov, - poslušanje, - ogled krajših filmov, - projekcija, - demonstracija. <p>Oblike dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Frontalna, - individualna, - skupinska, - manjša skupinska. 	<ul style="list-style-type: none"> - Branje, - poslušanje, - brainstorming (možganska nevihta), - miselni vzorci, - zapisovanje, - projektno učenje. 	<p>4</p>

Give them a chance!

4.1.4 TEMELJNE ZNAČILNOSTI ROMSKEGA JEZIKA

SPLOŠNI CILJI	CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	OBLIKE/METODE DELA	STRATEGIJE POUČEVANJA	ŠTEVILO UR
Spoznati razvoj romskega jezika in različnih dialektov romske skupnosti.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo izvor romskega jezika; - razumejo vzroke za razvoj različnih romskih dialektov/ jezikovnih skupin; - spoznajo temeljne značilnosti romskih dialektov s poudarkom na romani čihu (prekmurski romščini in bajaščini); - seznanijo se, kateri dialekti se govorijo v državah, članicah projektne skupine; - spoznajo posebnosti romskega jezika; - spoznajo osnovne romske besede; - seznanijo se z jezikovnimi priročniki o romskem jeziku, ki so na voljo; - spoznajo osebno predstavitev v romskem jeziku in - spoznajo vpliv drugih jezikov na romske dialekte (poudarek je na vplivu drugih jezikov na romani čih in bajaščino); - spoznajo, zakaj romski jezik v nekaterih okoljih počasi izginja; - pomen medijev pri ohranjanju romskega jezika v prihodnosti. 	<p>Minimalni standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razume, od kod izvira romski jezik ter kako se je razvijal skozi stoletja ter kako je preseljevanje pripadnikov romske skupnosti vplivalo na razvoj različnih dialektov romskega jezika; - zna naštetih nekaj romskih dialektov/ jezikovnih skupin; - pozna nekaj temeljnih značilnosti romskega jezika; - zna pozdraviti v romščini; - zna naštetih nekaj romskih jezikovnih priročnikov; - razume, kako so v novejši zgodovini drugi jeziki vplivali na razvoj romskih dialektov (vpliv slovensščine, hrvaščine, madžarščine). <p>Standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zna se predstaviti v romskem jeziku, - razloži vzroke, zakaj romski jezik v nekaterih okoljih počasi izginja, - zna naštetih slovnične lastnosti in nekaj posebnosti romskega jezika, - razume pomen medijev za ohranjanje romskega jezika, - našteje romske dialekte, ki se govorijo v državah, članicah projektne skupine. 	<p>Metode dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predavanje, - razlaga, - predstavitev, - razgovor, - diskusija, - delo z besedili, fotografijami, - refleksija, - pregled dokumentov, - projekcija, - demonstracija. <p>Oblike dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Frontalna, - individualna, - skupinska, - manjša skupinska. 	<ul style="list-style-type: none"> - Branje, - poslušanje, - brainstorming (možganska nevihta), - miselni vzorci, - zapisovanje, - pogovor, - projektno učenje. 	4

Cilj modula 1: Udeleženci spoznajo zgodovino, kulturo, identiteto in jezik romske skupnosti ter pomembnejše mejnike integracije Romov v državah, članicah projektne skupine, s poudarkom na integraciji v matični državi.

Give them a chance!

4.1.5 PONAVLJANJE IN UTRJEVANJE

1. Naštejte osnovne značilnosti romske skupnosti v Sloveniji, na Hrvaškem in na Madžarskem. Katere razlike se opazijo?
2. Naštejte pravne podlage, ki urejajo položaj romske skupnosti v Republiki Sloveniji (Hrvaški, Madžarski).
3. Kako je preseljevanje Romov vplivalo na razvoj romske skupnosti v posameznih evropskih državah?
4. Pojasnite, zakaj so se v preteklosti razvili predsodki in stereotipi o Romih. Kaj pomeni prenos predsodkov in stereotipov iz generacije na generacijo?
5. Naštejte romske simbole in njihov pomen.
6. Pojasnite temeljne značilnosti romske skupnosti od nomadskega do stacioniranega življenja.
7. Naštejte vzroke, da Romi danes bivajo v romskih naseljih. Pojasnite, zakaj se romska naselja nahajajo izven mestnih središč.
8. Naštejte nekaj romskih vprašanj, s katerimi se ukvarjajo vse države članice EU ter pojasnite, kako se slednja rešujejo v posamezni državi, članici projektne skupine s poudarkom na Sloveniji (Hrvaški, Madžarski). Pojasnite, ali obstaja vzročno posledična povezanost med posameznimi vprašanji in zgodovinskimi dejstvi o življenju Romov v preteklosti, ki ste jih spoznali.
9. Kdaj in na kakšen način se je začela politična participacija Romov v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem)?
10. Kako gojiti medkulturni dialog med večinskim prebivalstvom in pripadniki romske skupnosti?
11. Naštejte elemente romske kulture in različne možnosti za ohranjanje slednje med mlajšimi generacijami.
12. Kako vplivajo druge kulture na romsko kulturo?
13. Naštejte nekaj romskih navad in običajev ter pojasnite vzrok za razvoj slednjih.
14. Naštejte nekaj romskih glasbenikov in drugih umetnikov.
15. Kaj menite, zakaj nekateri svetovno znani kulturni ustvarjalci niso izpostavljali svojih romskih korenin?
16. Kakšen vpliv na razbijanje predsodkov in stereotipov lahko imajo romski mediji na prepričanje večinskega naroda?
17. Kako so selitve Romov vplivale na razvoj romskih dialektov?
18. Kateri romski dialekti se govorijo na območju Prekmurja? Kaj pa drugod v Sloveniji?
19. Zakaj romski jezik v Sloveniji počasi izginja? Naštejte nekaj vzrokov.
20. Ali je romski dialekt pomemben gradnik romske identitete?

Give them a chance!

4.2 ŽIVLJENJE ROMOV DANES – VKLJUČEVANJE ROMOV V ŠIRŠO DRUŽBENO SKUPNOST NA LOKALNI IN NACIONALNI RAVNI.

4.2.1 ROMSKE DRUŽINE DANES – OGLED ROMSKEGA NASELJA

SPLOŠNI CILJI	CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	OBLIKE/METODE DELA	STRATEGIJE POUČEVANJA	ŠTEVILO UR
Obisk bližnjega romskega naselja in spoznavanje elementov vraščanja Romov v družbo na lokalni ravni.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo tipične elemente življenja romske družine, lestvico vrednot, ki je značilna za romsko skupnost, vzgojne tipe, ki prevladujejo v romski družini; - poznajo načine vključevanja pripadnikov romske skupnosti v širšo družbeno skupnost na lokalni ravni; - ogledajo si romsko naselje in imajo možnost, da govorijo s prebivalci naselja, da si lahko oblikujejo lastno mnenje in videnje romske tematike; - poznajo elemente vključevanja pripadnikov romske skupnosti v izobraževanje; - zavedajo se, kako lahko izobraževanje Romov vpliva na spremembo temeljne miselnosti pri Romih; - razumejo, zakaj izobrazba za pripadnike romske skupnosti ni vrednota; - seznanijo se z življenjskimi navadami Romov ter z dejstvom, kako slednje vplivajo na splošno stanje v naselju. 	<p>Minimalni standardi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poznajo življenjske razmere v romski skupnosti, romskem naselju in romski družini; - opišejo sistem vrednot pripadnikov romske skupnosti; - vedo, kako permissivna oblika vzgoje vpliva na oblikovanje osebnosti; - znajo opisati temeljne elemente vključevanja romske skupnosti v lokalno skupnost; - vedo, kako izobraževanje vpliva na spremembo temeljne miselnosti pri Romih; - pojasnijo lestvico vrednot pripadnikov romske skupnosti. <p>Standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kritično ovrednotijo življenje v romski skupnosti in v romski družini; - presodijo, kakšne so razlike med družinami v naselju, ki so ga spoznali; - utemeljijo, kako življenjske navade Romov vplivajo na splošno stanje v romskem naselju. 	<p>Metode dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predavanje, - razlaga, - predstavitev, - razgovor, - diskusija, - delo z besedili, fotografijami, - refleksija, - pregled dokumentov, - delo na terenu, - demonstracija. <p>Oblike dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Frontalna, - individualna, - skupinska, - manjša skupinska. 	<ul style="list-style-type: none"> - Poslušanje, - branje, - predstavljanje, - miselni vzorci, - zapisovanje, - razpravljanje, - projektno učenje. 	4

Give them a chance!

4.2.2 VKLJUČEVANJE ODRASLIH ROMOV V IZOBRAŽEVALNE PROGRAME IN ŠIRŠO DRUŽBENO SKUPNOST NA NACIONALNI RAVNI (NACIONALNI PROGRAM UKREPOV ZA ROME)

SPLOŠNI CILJI	CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	OBLIKE/METODE DELA	STRATEGIJE POUČEVANJA	ŠTEVILO UR
Spoznati Nacionalni program ukrepov za Rome ali drugi dokument države, ki sodeluje v projektu, s poudarkom na ukrepih spodbujanja socialne aktivacije in dviga izobrazbene ravni Romov.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo osnovne značilnosti romske skupnosti v posamezni državi, ki sodeluje v projektu, ter z razlikami med posameznimi državami; - razumejo vzroke socialne izključenosti romske skupnosti in njene posledice; - seznanijo se s tipičnimi značilnostmi življenja v romskem naselju; - spoznajo vzroke za selitev Romov v preteklosti; - seznanijo se s demografskimi podatki o romski skupnosti posamezni državi ter na ravni EU; - spoznajo, kje Romi živijo v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem) ter z razlikami, ki so med posameznimi romskimi skupnostmi; - seznanijo se s pravnimi podlagami, ki urejajo položaj romske skupnosti; - spoznajo ključne ukrepe na področju vzgoje in izobraževanja, socialnega in zdravstvenega varstva ter vključevanja v širšo družbeno skupnost. 	<p>Minimalni standardi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pozna osnovne značilnosti romske skupnosti v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem), - pozna razloge za selitev Romov v preteklosti, - pozna osnovne demografske podatke o romski skupnosti v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem), - zna opredeliti, kje živijo Romi v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem) in približno število Romov v posamezni regiji, - razlikuje med avtohtonimi in ne-avtohtonimi Romi v Sloveniji, - okvirno pozna pravne podlage, ki urejajo položaj romske skupnosti v Sloveniji (na Hrvaškem, na Madžarskem). <p>Standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pozna osnovne značilnosti romske skupnosti v državah članicah projektne skupine in jih kritično ovrednoti, - med seboj primerja demografske podatke o romski skupnosti v državah članicah projektne skupine ter opredeli, kje so Romi naseljeni v posamezni državi. 	<p>Metode dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predavanje, - razlaga, - predstavitev, - razgovor, - diskusija, - delo z besedili, fotografijami, - refleksija, - pregled dokumentov, - demonstracija. <p>Oblike dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Frontalna, - individualna, - skupinska, - manjša skupinska. 	<ul style="list-style-type: none"> - Poslušanje, - branje, - predstavljanje, - miselni vzorci, - zapisovanje, - razpravljanje, - projektno učenje. 	4

Cilj modula 2: Udeleženci si ogledajo romsko naselje, spoznajo prebivalce in njihove bivanjske razmere, ter njihove življenjske navade. Romi jim predstavijo svoje izkušnje v procesu izobraževanja. Udeleženci spoznajo aktualni Nacionalni program ukrepov za Rome ter njegove cilje ali kak drugi dokument, povezan z vključevanjem Romov v širšo družbeno skupnost, ki je aktualen za državo.

Give them a chance!

4.2.3 PONAVLJANJE IN UTRJEVANJE

1. Naštejte temeljne značilnosti sodobnega življenja Romov.
2. Ali razumete lestvico vrednot Romov? Kaj je vplivalo na prioritete vrednote v njihovem življenju?
3. Kakšne vzgojne stile (tipe) uporabljajo romski starši pri vzgoji lastnih otrok? Kakšne so posledice slednjih?
4. Kako na lokalni ravni skrbimo za vključevanje Romov v širšo družbeno skupnost?
5. Kako razumete zgodbe Romov, ki so bili neuspešni v procesu izobraževanja? Ali imajo zgodbe kakšno skupno točko?
6. Naštejte ključne točke, ki so vzrok za neuspeh Romov v procesu izobraževanja.
7. Naštejte možnosti vključevanja odraslih Romov v proces izobraževanja.
8. Kako se razlikujejo življenjske navade Romov od življenjskih navad večinskega prebivalstva?
9. Predstavite temeljne značilnosti romske skupnosti.
10. Opišite socialno izključenost pripadnikov romske skupnosti. Kakšne posledice ima socialna izključenost?
11. Opišite temeljne razlike med različnimi romskimi skupnostmi v Sloveniji/na Hrvaškem/na Madžarskem.
12. Katere pravne podlage urejajo položaj romske skupnosti v R Sloveniji/ R Hrvaški/R Madžarski?
13. Kateri nacionalni ukrepi za Rome so bili sprejeti v R Sloveniji/R Hrvaški/R Madžarski?
14. Kateri nacionalni ukrepi so pomembni za izobraževanje odraslih Romov?

Give them a chance!

4.3 ROMI V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH

4.3.1 ODRASLI ROMI V IZOBRAŽEVALNEM SISTEMU

SPLOŠNI CILJI	CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	OBLIKE/METODE DELA	STRATEGIJE POUČEVANJA	ŠTEVILO UR
Spoznati programe in cilje izobraževanja odraslih, v katere se vključujejo tudi Romi.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo temeljne formalne programe izobraževanja odraslih, v katere se vključujejo odrasli Romi; - spoznajo programe socialne aktivacije za Rome; - spoznajo javno veljavne programe izobraževanja odraslih, v katere se vključujejo Romi; - spoznajo programe neformalnega izobraževanja za odrasle Rome; - spoznajo programe poklicnega usposabljanja, v katere se vključujejo Romi; - spoznajo aktualne projekte v posamezni državi, ki so namenjeni opolnomočenju pripadnikov romske skupnosti; - seznanijo se s temeljnimi cilji posameznega izobraževalnega programa, v katerega se vključujejo odrasli Romi; - seznanijo se z različnimi podpornimi dejavnostmi, ki so namenjene pomoči odraslim Romom pri izobraževanju; - spoznajo trenutno izobrazbeno raven odraslih Romov v projektnih državah. 	<p>Minimalni standardi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ločijo cilje formalnega in neformalnega izobraževanja ter programe formalnega in neformalnega izobraževanja ter znajo pojasniti razliko med slednjimi; - poznajo programe socialne aktivacije za Rome ter znajo opredeliti temeljna znanja, ki si jih Romi pridobijo v teh programih; - znajo predstaviti programe poklicnega izobraževanja, ki so zanimivi za Rome; - razumejo pomen podpornih dejavnosti v izobraževanju odraslih za odrasle Rome. <p>Standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Znajo predstaviti temeljne cilje posameznega izobraževalnega programa, v katerega se vključujejo Romi; - razumejo pomen opolnomočenja pripadnikov romske skupnosti v procesu izobraževanja; - poznajo izobrazbeno raven Romov ter njihove možnosti za zaposlitev. 	<p>Metode dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predavanje, - razlaga, - predstavitev, - razgovor, - diskusija, - delo z besedili, fotografijami, - refleksija, - brainstorming, - demonstracija. <p>Oblike dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Frontalna, - individualna, - skupinska, - manjša skupinska. 	<ul style="list-style-type: none"> - Poslušanje, - branje, - predstavljanje, - miselni vzorci, - zapisovanje, - razpravljanje, - projektno učenje. 	4

Give them a chance!

4.3.2 SOCIALNA AKTIVACIJA ROMOV IN VKLJUČEVANJE SLEDNIJH V ŠIRŠO DRUŽBENO SKUPNOST S POMOČJO IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV

SPLOŠNI CILJI	CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	OBLIKE/METODE DELA	STRATEGIJE POUČEVANJA	ŠTEVILO UR
Spoznati elemente socialne aktivacije s pomočjo izobraževalnih programov ter pomen izobraževanja pri vključevanju odraslih Romov v širšo družbeno skupnost.	<ul style="list-style-type: none"> - Odrasli Romi v procesu izobraževanja – zagotavljanje enakopravnosti pri dostopu do izobraževanja; - pomen sodelovanja vrtcev in šol, centrov za socialno delo, ljudskih univerz, zavoda za zaposlovanje, zdravstvenih ustanov, kulturnih centrov, nevladnih organizacij, policije ter drugih organizacij na območjih, kjer živijo Romi, za aktivno vključevanje odraslih Romov v proces izobraževanja; - pomen multidisciplinarnega pristopa k izobraževanju odraslih Romov za večjo socialno vključenosti in krepitev vloge romskega prebivalstva za približevanje trgu dela; - vloga lokalne skupnosti pri vključevanju Romov v programe izobraževanja odraslih; - elementi diskriminacije Romov, ki so povezani s prevladujočimi predsodki in stereotipi in so očitni tudi v izobraževalnem sistemu. 	<p>Minimalni standardi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Znajo razložiti, kaj pomeni enakopravnost pri dostopu do izobraževanja odraslih Romov; - razumejo, zakaj je potreben pri kakršni koli aktivnosti, v katero se vključujejo Romi, multidisciplinarni pristop; - pojasnijo, kako lahko programi izobraževanja odraslih pripomorejo k večji socialni vključenosti odraslih Romov; - poznajo stereotipe in predsodke o Romih, ki se pojavljajo v izobraževanju. <p>Standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Znajo razložiti, zakaj so predsodki in stereotipi o Romih tako pogosti; - razumejo izvor predsodkov in stereotipov o Romih na področju izobraževanja ter vzroke, zakaj so slednji nastali; - poznajo vlogo lokalne skupnosti pri vključevanju Romov v programe izobraževanja odraslih; - razumejo, zakaj je izobraževanje pomembno za socialno aktivacijo Romov in uspešnost odraslih Romov v izobraževalnem procesu. 	<p>Metode dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predavanje, - razlaga, - predstavitev, - razgovor, - diskusija, - delo z besedili, fotografijami, - refleksija, - brainstorming, - demonstracija. <p>Oblike dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Frontalna, - individualna, - skupinska, - manjša skupinska. 	<ul style="list-style-type: none"> - Poslušanje, - branje, - predstavljanje, - miselni vzorci, - zapisovanje, - razpravljanje, - projektno učenje. 	4

Cilj modula 3: Udeleženci se seznanijo z možnostmi in temeljnimi značilnostmi izobraževanja pripadnikov romske skupnosti, spoznajo vrednote in stališča pripadnikov romske skupnosti, načine vključevanja odraslih Romov v programe formalnega in neformalnega izobraževanja ter poklicnega usposabljanja. Obenem spoznajo, kako socialna aktivacija Romov vpliva na njihovo vključevanje v širšo družbeno skupnost.

Give them a chance!

4.3.3 PONAVLJANJE IN UTRJEVANJE

1. Naštejte temeljne formalne in neformalne programe izobraževanja odraslih, v katere se vključujejo pripadniki romske skupnosti.
2. Kakšna je razlika med formalnimi in javno veljavnimi programi za Rome, v katere se vključujejo pripadniki romske skupnosti?
3. Kaj pomeni socialna aktivacija?
4. Katere podporne dejavnosti na področju izobraževanja odraslih so namenjene Romov?
5. Zakaj je pri socialni aktivaciji odraslih Romov ter pri njihovem izobraževanju potreben multidisciplinarni pristop?
6. Kako lahko učitelji zagotovijo multidisciplinarni pristop v procesu izobraževanja? Koliko pri zagotavljanju multidisciplinarnega pristopa mora sodelovati organizacija, v kateri poteka izobraževanje?
7. Kakšne so posledice neizobraženosti ali pomanjkljive izobrazbe odraslih pripadnikov romske skupnosti v njihovem življenju? Kako se to odraža v načinu življenja?
8. Kako programi socialne aktivacije in opolnomočenja vplivajo na izobraževanje odraslih Romov?
9. Kje so največje vrzeli pri znanju odraslih Romov? Zakaj mislite, da je temu tako?
10. Kakšna je izobrazbena struktura Romov? Ali so kakšne razlike v izobrazbeni strukturi odraslih Romov med regijami? Razmislite, kaj je vzrok temu.
11. Zakaj je pomembno, da lokalna skupnost spodbuja izobraževanje odraslih Romov?

Give them a chance!

4.4 ODRASLI ROMI V PROCESU IZOBRAŽEVANJA (OVIRE IN TEŽAVE NA KATERE NALETIJO, MOTIVACIJA ZA IZOBRAŽEVANJE)

4.4.1 MOTIVACIJA ODRASLIH ROMOV ZA IZOBRAŽEVANJE

SPLOŠNI CILJI	CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	OBLIKE/METODE DELA	STRATEGIJE POUČEVANJA	ŠTEVILO UR
Seznani se z različnimi načini motivacije odraslih Romov v procesu izobraževanja ter vzroki in posledicami jasnega določanja pravil v času izobraževanja.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo različne načine motivacije odraslih pripadnikov romske skupnosti za vključitev v izobraževalni program; - seznani se z ovirami, na katere naletijo odrasli Romi tekom izobraževanja; - spoznajo metode sodelovanja z Romi; - seznani se z občutkom manjvrednosti pri odraslih Romih, ki se vključijo v program izobraževanja; - razumejo, zakaj je pri odraslih Romih v procesu izobraževanja potrebno jasno določiti pravila; - spoznajo različne načine spodbujanja odraslih Romov v procesu izobraževanja; - znajo razložiti, zakaj odrasli Romi potrebujejo podporne dejavnosti v izobraževanju odraslih; - seznani se s prilagajanjem posameznih tem odraslim Romom (zakaj morajo učne ure/delavnice biti zanimive in dinamične); - ohranjanje koncentracije (osredotočenosti) pri odraslih Romih. 	<p>Minimalni standardi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pojasnijo, kaj je motivacija in čemu je v procesu izobraževanja potrebna; - razložijo, zakaj je potrebno pri izobraževanju Romov večinoma uporabljati primere iz resničnega življenja; - vedo, na katere ovire odrasli Romi naletijo tekom izobraževanja; - pojasnijo, zakaj se Romi izogibajo izobraževanju; - pojasnijo, zakaj je odraslim Romom v procesu izobraževanja potrebno jasno določiti pravila izobraževanja; - razumejo, kakšno vlogo pri izobraževanju odraslih Romov imajo podporne dejavnosti organizacije. <p>Standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samostojno določijo nekaj pravil izobraževanja, ki jih bodo odrasli Romi razumeli; - pojasnijo, kako občutek manjvrednosti vpliva na izobraževanje odraslih Romov; - samostojno znajo narediti prilagoditev učne enote odraslim Romom, - poznajo načine ohranjanja koncentracije pri odraslih Romih. 	<p>Metode dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predavanje, - razlaga, - predstavitev, - razgovor, - diskusija, - delo z besedili, fotografijami, - refleksija, - brainstorming, - demonstracija. <p>Oblike dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Frontalna, - individualna, - skupinska, - manjša skupinska. 	<ul style="list-style-type: none"> - Poslušanje, - branje, - predstavljanje, - miselni vzorci, - zapisovanje, - razpravljanje, - projektno učenje. 	4

Give them a chance!

4.4.2 RAZVIJANJE TEMELJNIH KOMPETENC PRI ODRASLIH ROMIH

SPLOŠNI CILJI	CILJI (UDELEŽENCI)	STANDARDI ZNANJA	OBLIKE/METODE DELA	STRATEGIJE POUČEVANJA	ŠTEVILO UR
Seznani se z načini razvijanja temeljnih kompetenc pri Romih ter z vzorci obnašanja odraslih Romov v procesu izobraževanja.	<ul style="list-style-type: none"> - Spoznajo vzorce, kako se odrasli Romi obnašajo kot udeleženci izobraževanja in vzroke za njihovo obnašanje; - razumejo, zakaj se odrasli Romi v procesu izobraževanja spopadajo z manjvrednostnimi občutki; - vedo, kateri programi izobraževanja za odrasle so namenjeni samo romski skupnosti in kateri so namenjeni tudi večinskemu prebivalstvu; - poznajo elemente integracije odraslih ter spodbujanje slednje v razredu; - poznajo temeljne kompetence ter aktivnosti, s katerimi se slednje lahko razvijajo; - zavedajo se mankov v znanju, ki jih imajo odrasli Romi in poznajo vzrok teh mankov; - spoznajo, v katerih primerih se morajo o izobraževanju odraslih Romov posvetovati z organizatorjem izobraževanja in v katerih z vodstvom organizacije; - razumejo, zakaj so večini Romov klasične oblike izobraževanja odveč. 	<p>Minimalni standardi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Znajo povezati vzroke neuspeha z vzorci obnašanja pri posamezniku; - predstavijo, zakaj se Romi v procesu izobraževanja spopadajo z občutki manjvrednosti; - znajo predstaviti programe izobraževanja za odrasle, ki so namenjeni izključno romski skupnosti; - poznajo elemente integracije v izobraževanju odraslih; - predstavijo temeljne kompetence in jih znajo opisati (minimalni standardi znanja). <p>Standardi znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samostojno znajo pripraviti učno enoto, v okviru katere se razvijajo temeljne kompetence in je namenjena odraslim pripadnikom romske skupnosti; - poznajo načine, kako odpravljati manke v znanju odraslih Romov na privlačen način; - znajo pripraviti učno uro, ki ni statična. 	<p>Metode dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predavanje, - razlaga, - predstavitev, - razgovor, - diskusija, - delo z besedili, fotografijami, - refleksija, - brainstorming, - demonstracija. <p>Oblike dela</p> <ul style="list-style-type: none"> - Frontalna, - individualna, - skupinska, - manjša skupinska. 	<ul style="list-style-type: none"> - Poslušanje, - branje, - predstavljanje, - miselni vzorci, - zapisovanje, - razpravljanje, - projektno učenje. 	4

Cilj modula 4: Udeleženci se seznanijo s postopkom vključevanja odraslih Romov v izobraževalne programe, s strahovi, s katerimi se Romi spopadajo pred in med izobraževanjem. Spoznajo različne metode sodelovanja z Romi, ki se izobražujejo ter kakšen vpliv imajo slednji na romsko skupnost. Predstavljeni so jim različni motivacijski postopki, s katerimi lahko motivirajo odrasle Rome za učenje in obiskovanje različnih programov izobraževanja. Spoznajo značilne vzorce obnašanja odraslih Romov, ki se izobražujejo. Prikazani so jim različni načini spodbujanja razvoja temeljnih kompetenc.

Give them a chance!

4.4.3 PONAVLJANJE IN UTRJEVANJE

1. Kakšne načine motivacije za izobraževanje poznate pri odraslih? Kateri od teh načinov so aktualni za pripadnike romske skupnosti?
2. Predstavite nekaj ovir, na katere tekom izobraževanja lahko naletijo odrasli Romi? Kako jim slednje lahko pomagamo premostiti?
3. Na kakšne načine lahko sodelujemo z odraslimi Romi tekom izobraževanja?
4. Zakaj se odrasli Romi tekom izobraževanja spopadajo z manjvrednostnim občutkom? Kako se slednji kaže v interakciji s skupino?
5. Zakaj je v procesu izobraževanja odraslih Romov potrebno jasno in enoznačno postaviti pravila dela in izobraževanja?
6. Na kakšne načine lahko odrasle Rome spodbujamo v času izobraževanja? Koliko pomembni so pri tem individualni razgovori?
7. V katerih primerih odrasle Rome, ki so vključeni v izobraževalni program, spodbudimo, da koristijo usluge podpornih dejavnosti izobraževanja odraslih?
8. Pripravite samostojno učno enoto, ki je privlačna odraslim Romom in obenem razvija eno od temeljnih kompetenc.
9. Na kakšne načine lahko ohranjamo visoko raven koncentracije pri odraslih Romih?
10. Naštejte nekaj tipičnih vedenjskih vzorcev odraslih Romov v procesu izobraževanja.
11. Kaj je vzrok za manjvrednostni občutek pri odraslih Romih?
12. Koliko programov izobraževanja odraslih je namenjenih samo pripadnikom romske skupnosti?
13. Pojasnite, kateri programi izobraževanja so primernejši za Rome, tisti, ki so namenjeni odraslim pripadnikom romske skupnosti ali tisti, ki so namenjeni vsem odraslim? Zakaj menite tako?
14. Naštejte temeljne kompetence in določite minimalne standarde znanja pri vsaki od temeljnih kompetenc.
15. Pojasnite vzroke mankov v znanju odraslih Romov.
16. Pripravite samostojno učno enoto, ki bo dovolj zanimiva in razumljiva pripadnikom romske skupnosti in obenem razvijala eno od temeljnih kompetenc.

Give them a chance!

5. METODIČNO-DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Program usposabljanja izobraževalcev odraslih, ki poučujejo pripadnike romske skupnosti v različnih programih formalnega in neformalnega izobraževanja ter poklicnih usposabljanjih, temelji na izkustvenih spoznanjih, ki so si jih mentorji v programov pridobili tekom lastnega dela, prepletajo pa se s teoretičnimi osnovami. Program je namenjen strokovnim delavcem/ učiteljem, ki že delajo z odraslimi pripadniki romske skupnosti ter nekaj osnovnega znanja o izobraževanju slednjih že imajo, primanjkuje pa jim znanja s področja poznavanja romske zgodovine in znanja o specifičnih lastnostih odraslih Romov v procesu izobraževanja.

Program temelji na aktivnem vključevanju udeležencev pri izvajanju programa, saj se le na tak način lahko dosežejo cilji in ključne kompetence pričujočega programa. Delo v programu je projektno orientirano, temelji pa na osvajanju teoretičnih osnov, ki se nato povezujejo pri izdelavi praktičnih nalog. Druga temeljna značilnost programa in osnova projektne dela je, da udeleženci spoznajo življenje romske skupnosti z neposrednim stikom z odraslimi Romi ter z obiskom romskega naselja, kjer si ogledajo tudi bivanjske razmere. Slednje so namreč v tesni korelaciji s težnjo po izobraževanju oziroma dvigu izobrazbene ravni pri posamezniku.

V učnem procesu udeleženci sami ali pa z mentorji usposabljanja ter drugimi udeleženci ovrednotijo znanje, ki so si ga pridobili. Tekom drugega dela usposabljanja udeleženec sam ali pa v skupini z drugimi pripravi nekaj primerov učnih enot, ki se lahko uporabijo v programih neformalnega izobraževanja odraslih Romov in so namenjene razvijanju ključnih kompetenc pri odraslih.

6. PRIPOROČENI MODELI UČENJA IN POUČEVANJA

Aktivnejšo udeležbo udeležencev usposabljanja pri vseh modulih zagotavljajo sodobnejši pristopi učenja in poučevanja. Odsvetujemo klasično frontalno metodo poučevanja, kjer so udeleženci pasivni poslušalci. Pri sodobnih načinih poučevanja in učenja učitelj/mentor v razredu mora ustvarjati take pogoje učenja, v katerih so udeleženci čim bolj aktivni in samostojno iščejo rešitve in si pridobivajo nova spoznanja skladno s svojimi zmožnostmi in zaznavnimi stili. Pomembno je, da udeleženci do ključnih spoznanj prihajajo sami preko študije in predstavitve različnih primerov. Le pouk, pri katerem so udeleženci aktivni tvorci učnega procesa in pri njem sodelujejo po svojih najboljših močeh, omogoča demokratično in sodelovalno komunikacijo ter aktivacijo vseh v skupini.

Namesto klasičnega pouka, ki je še vedno temelj večine usposabljanja in se giblje od priprave preko nove učne vsebine in ponavljanja do vrednotenja novega znanja, bo drugi del usposabljanja potekal na temeljih problemskega pouka, kjer se najprej evidentira problemska situacija, nato bodo udeleženci opredelili in formulirali problem, nato izdelali načrt reševanja problema, na koncu pa preverili uresničevanje problemskega načrta in sklepali o rezultatih. V programu usposabljanja priporočamo uporabo projektne dela, temelječega na iniciativah, skiciranju težav, načrtovanju, možnih rešitvah in izvedbi. Udeleženci najprej opredelijo problem, nato načrtujejo aktivnosti, rešujejo različne konkretne probleme, sprejemajo odločitve in izvajajo raziskovalne dejavnosti.

Strokovna svoboda, ki jo daje program, učiteljem/mentorjem omogoča, da sami načrtujejo, izvajajo in evalvirajo didaktične poti, pristope ter modele učenja in poučevanja. Njegova

Give them a chance!

edina skrb je, da bo dosegel cilje, ki so postavljeni na koncu vsake učne enote oziroma modula.

7. KRITERIJI PREVERJANJA IN OCENJEVANJA

V programu usposabljanja se preverja in ocenjuje, če je udeleženec dosegel standarde znanja posameznih modulov. Standardi znanja so določeni pri vsakem modulu, navedeni pa so tudi minimalni standardi znanja, ki jih udeleženci morajo doseči, da uspešno zaključijo program usposabljanja. Poleg teoretičnega znanja morajo udeleženci izdelati in predstaviti tudi projektno nalogo, kjer predstavijo učno enoto pridobivanja temeljnih spretnosti na področju izbrane temeljne kompetence prilagojene odraslim pripadnikom romske skupnosti.

Predlagamo, da se znanje preverja ob koncu vsakega modula v obliki razgovora z udeleženci in v obliki reševanja posameznih primerov, ki se udeležencem predstavijo. Učitelj/mentor in udeleženec znanje pridobljeno v okviru usposabljanja preverjata sproti ter skupaj.

Standardi znanja so v programu usposabljanja opredeljeni na dveh zahtevnostnih ravneh. Minimalni standardi znanja pomenijo minimalno znanje, ki si ga udeleženci tekom izobraževanja morajo pridobiti ter so pogoj za uspešno opravljen program. Standardi znanja na drugi zahtevnostni ravni so nadgradnja minimalnih standardov znanja in dokazujejo, da si je udeleženec usposabljanja pridobil znanje na višji ravni.

Delo udeležencev usposabljanja se ocenjuje z opravi program usposabljanja/ni opravi programa usposabljanja. Udeleženec uspešno zaključi usposabljanje, ko v paru z drugim udeležencem samostojno pripravi tudi učno enoto, ki se lahko uporabi v programih neformalnega izobraževanja odraslih Romov in je namenjena razvijanju ključnih kompetenc pri odraslih.

Učno enoto, ki sta jo pripravila, udeleženca predstavita skupini. Pri predstavitvi se ocenjuje vsebinska celovitost, ustreznost in elementi motivacije.

8. POTRDILO O OPRAVLJENEM PROGRAMU USPOSABLJANJA

Udeleženec, ki uspešno opravi usposabljanje, prejme potrdilo o uspešno opravljenem programu usposabljanja. Potrdilo mora vsebovati naslednje elemente:

- ime in sedež organizacije, ki je izvajala usposabljanje,
- ime in priimek udeleženca usposabljanja,
- datum, kraj in državo rojstva udeleženca usposabljanja,
- naziv usposabljanja,
- trajanje usposabljanja (datumsko),
- število ur usposabljanja,
- številko potrdila,
- ime in priimek odgovorne osebe organizacije, ki je izvajala usposabljanje,
- podpis odgovorne osebe organizacije, ki je izvajala usposabljanje,
- kraj in datum izdaje.
- Na hrbtno stran potrdila se vpišejo moduli in temeljni cilji usposabljanja ter pridobljene kompetence.

Give them a chance!

9. EVALVACIJA

Evalvacija obsega:

- opis pričakovanj udeležencev ob vključitvi v usposabljanje,
- končno evalvacijo programa z anketnimi vprašalniki in fokusno skupino.

Izvedba evalvacije:

- udeleženci izpolnijo anketne vprašalnike, oddajo pripravljene učne enote (1 izvod), sodelujejo v fokusni skupini;
- udeleženci dobijo povratne informacije od Romov, ki so vključeni v druge programe izobraževanja.

**PRIRUČNIK ZA PROVODITELJE
STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA
PREDAVAČA U OBRAZOVANJU
ODRASLIH KOJI
POUČAVAJU ODRASLE ROME**

Give them a chance!

1. PRIRUČNIKU USUSRET

Priručnik je namijenjen polaznicima osposobljavanja, koji će, ili već poučavaju odrasle Rome u različitim programima formalnog i neformalnog obrazovanja i koji su se uključili u program osposobljavanja u sklopu projekta GEM (Give them a chance!), koji je financiran iz programa Erasmus+ i onim predavačima u obrazovanju odraslih, koji u programima formalnog i neformalnog obrazovanja poučavaju odrasle Rome.

U uvodnom dijelu priručnika su predstavljene opći podaci o projektu Give them a chance i o programu osposobljavanja, kao i o ciljnoj skupini kojoj je program namijenjen i o didaktičnim načelima osposobljavanja.

U središnjem dijelu priručnika su po pojedinačnim modulima predstavljene tematski dijelovi i njihovi sadržaji. U tom se dijelu nalaze i preporuke za provođenje osposobljavanja i upute za nadogradnju vlastitih kompetencija. Predstavljene su i ciljevi i standardi znanja i predloženi oblici i metode rada, kao i strategije poučavanja pojedinog tematskog dijela. Navedeni su i preporučeni sati za svaki tematski dio. Nakon svakog tematskog dijela pripremljena su i pitanja za ponavljanje i utvrđivanje svake obrađene teme.

U posljednjem dijelu priručnika su predstavljena ishodišta, vrednovanje i ocjenjivanje dijela u programu osposobljavanja s kriterijima vrednovanja i ocjenjivanje teoretskog i praktičnog dijela programa osposobljavanja. Priručniku je priložen i obrazac pripreme za izvedbu pojedinog tematskog dijela za svaki modul i portfolio za sudionika osposobljavanja.

Prilog će pomoći planirati proces učenja, portfolio praćenju, evidentiranju i evaluaciji osposobljavanja za svakoga pojedinca. Obrazac za provođenje pojedinog tematskog dijela, kao i portfolio, moći ćete prenijeti u vaše radno okruženje i pomoću njega pratiti napredovanje Roma u obrazovanju odraslih, samo ga trebate prilagoditi vašoj ciljnoj skupini.

Zadnjem dijelu priručnika dodali smo i priču "Naprosto jednostavno, vrijeme je za promjene", autora Sandija Horvata, koja je izdana u sklopu projekta GEM. Priča Sandija Horvata, priča je mladoga Roma koji je uspio u životu, završio studij i zaposlio se. Neka Vam ova priča služi kao motivacija pri Vašem radu sa ciljnom skupinom.

Give them a chance!

2. O PROJEKTU "GIVE THEM A CHANCE!"

Ljudska univerza Lendava, Pučko otvoreno učilište Čakovec, Amrita obk. Pécs, UZOR Orehovica i Zveza Romov Slovenije su na temelju prethodnog iskustva potvrdili da nijedan formalni program obrazovanja po kojem se poučavaju budući predavači ne daje "znanja" kako poučavati odrasle pripadnike romske zajednice i kako pri tome uzeti u obzir njihove socijalne, kulturne i jezične posebnosti. Zato, jer mora kadar koju poučava u programima osposobljavanja i strukovnog obrazovanja za odrasle, biti kompetentan i za poučavanje pripadnika romske zajednice. Stoga smo se odlučili da u sklopu projekta Give them a chance!, financiranog iz programa Erasmus+, izraditi program osposobljavanja za predavače u obrazovanju odraslih koji poučavaju Rome. Tako ćemo s kompetentnim predavačima na posredan način pomoći većem uspjehu odraslih Roma u programima formalnog i neformalnog obrazovanja.

Cilj našega projekta je, prije svega, osposobiti predavače i druge stručne suradnike, koji u svojem radu dolaze u kontakt s odraslim Romima. Moramo biti svjesni da se Romi u školske klupe vraćaju nakon višegodišnjeg prekida, zato moramo prema njima biti senzibilizirani i raditi s velikim stupnjem suptilnosti. Sve to, dovest će do to krajnjeg cilja i uspjeha. To će nam uspjeti, ne samo ako poznajemo didaktični i metodični pristup, već i njihovu povijest, jezik i vrijednosti pripadnika romske zajednice.

Give them a chance!

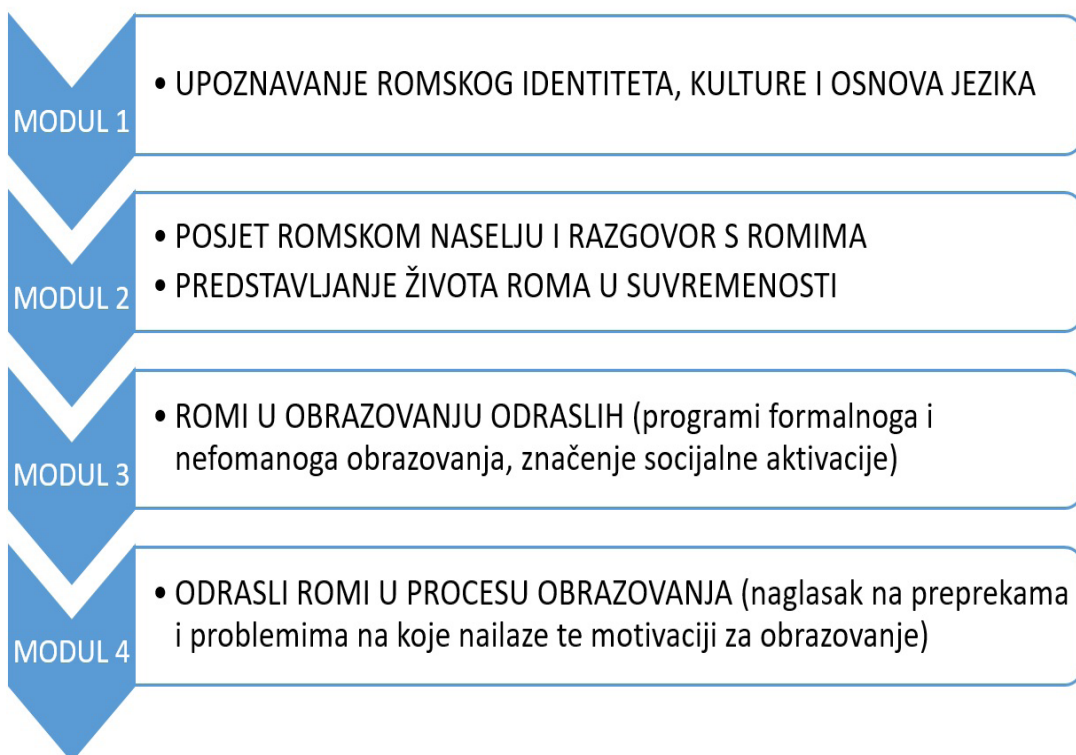
3. PREDSTAVLJANJE PROGRAM OSPOSOBLJAVANJA

3.1 CILJNA SKUPINA

Program osposobljenja GEM je namijenjen osposobljenju, osvještavanju i osposobljavanju predavača i drugih stručnih suradnika u području obrazovanja odraslih, koji se u svojem radu susreću s pripadnicima romske zajednice. Navedenoj ciljnoj skupini ćemo u okviru program osposobljavanja omogućiti upoznavanje romske kulture, jezika, identiteta, tematike, posebnosti pri poučavanju, elemente diskriminacije Roma povezanih s prevladavajućima stereotipovima i predrasudama, ujedno i upoznavanju korištenja različitih tehnika poučavanja, suvremene oblike poučavanja i učenja te pri tome posredno utjecati na njihovo podizanje samopouzdanja i kritičkog mišljenja.

3.2 SADRŽAJ OSPOSOBLJAVANJA

Program je temeljen u obliku modula koji sadržavaju teoretska i praktična znanja. Oni su potrebni za nesmetan rad stručnih suradnika u razredu i podupirućih aktivnosti koje organizacije za obrazovanje odraslih provode kao dio svoje ponude.



Give them a chance!

Program obuhvaća sadržaje o:

- romskoj zajednici u državama koji sudjeluju u projektu s naglaskom na osnovnim razlikama pripadnika romske zajednice u pojedinim državama
- povijesnom pregledu romske manjine s naglaskom na razvoju različitih dijalekata romskog jezika
- upoznavanju romske kulture i identiteta, života u romskoj obitelji i romskom naselju kao i načine uključivanja u romsku zajednicu;
- upoznavanju s različitostima programa formalnog i neformalnog obrazovanja koje polaze odrasli Romi, s naglaskom na elemente diskriminacije koji su povezani s prevladavajućim predrasudama i stereotipovima;
- značenju socijalne aktivacije Roma pomoću različitih obrazovnih programa i značenju istih za povezivanje romske zajednice s lokalnom zajednicom;
- preprekama i problemima na koje nailaze odrasli Romi kod ponovnog uključivanja u obrazovanje;
- načinima razvijanja temeljnih kompetencija kod odraslih Roma
- uzorcima ponašanja pripadnika romske zajednice koje polaze program formalnog i neformalnog obrazovanja;
- načinima motiviranja odraslih Roma za pohađanje i završetak različitih programa obrazovanja

Program osposobljavanja temelji se na općim metodičko-didaktičkim načelima koja su identificirana s programom i prate temeljna andragoška načela koja su karakteristična za obrazovanje odraslih i prihvaćena su u većini članica Europske unije.

Program osposobljavanja omogućava usvajanje ključnih kompetencija u skladu s Ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje – Europski referentni okvir (Europska komisija, 2007.)

Give them a chance!

4. TEORETSKI DIO

4.1 MODUL 1: UPOZNAVANJE ROMSKOG IDENTITETA, KULTURE I OSNOVA ROMSKOG JEZIKA

4.1.1 ROMSKA ZAJEDNICA U SLOVENIJI, HRVATSKOJ I MAĐARSKOJ S NAGLASKOM NA OSNOVNIM RAZLIČITOSTIMA PRIPADNIKA ROMSKE NACIONALNE MANJINE U POJEDINOJ DRŽAVI

OPĆI CILJEVI	CILJEVI ZA SUDI- ONIKE	STANDARDI ZNANJA	OBLICI/METODE RADA	STRATEGIJE POUČEVANJA	BROJ SATI
Upoznati romsku zajednicu u pojedinoj državi s naglaskom na državu u kojoj je se osposobljavanje provodi	<ul style="list-style-type: none"> - upoznati osnovne razlike romske zajednice u pojedinoj državi koja sudjeluje u projektu i razlike među pojedinim državama. - upoznati razloge seobe Roma u prošlosti - upoznati se s demografskim podacima o romskoj zajednici u pojedinoj državi i na razni Europske unije - saznati gdje Romi žive u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj i upoznati razlike između pojedinih romskih zajednica - upoznati se s pravnim aktima i zakonima koji uređuju položaj romske zajednice u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj 	<p>Minimalni standardi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznaje osnovne karakteristike romske zajednice u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj - poznaje razloge selidbe Roma u prošlosti - poznaje osnovne demografske podatke o romskoj zajednici u Sloveniji, Mađarskoj i Hrvatskoj - zna pokazati gdje žive Romi u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj i poznaje približan broj Roma u pojedinim regijama - razlikuje autohtone i neautohtone Rome u Sloveniji - okvirno poznaje pravne odredbe koje uređuju položaj romske zajednice u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj <p>Standardi znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznaje osnovne značajke romske zajednice u državama članicama projektnog tima i zna ih kritički vrednovati - međusobno uspoređuje demografske podatke o romskoj zajednici u državama članicama projektnog tima i poznaje gdje su Romi naseljeni u pojedinoj državi 	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predavanje, - objašnjavanje, - prezentacija, - razgovor, - diskusija, - rad s riječima, fotografijama - refleksija, - pregled dokumenata, - demonstracija. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni, - individualni, - rad u skupini - rad u manjoj skupini 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje, - čitanje, - prezentacija, - misaoni uzorci, - zapisivanje, raspravljanje, - projektno učenje. 	4

Give them a chance!

4.1.2 POVIJEST ROMSKE ZAJEDNICE

OPĆI CILJEVI	CILJEVI ZA SUDI- ONIKE	STANDARDI ZNANJA	OBLICI/METODE RADA	STRATEGIJE POUČEVANJA	BROJ SATI
Upoznati po- vijest i antro- pološke karak- teristike romske zajednice	<ul style="list-style-type: none"> - upoznaju pra- domovinu Roma i uzroke migracija - upoznaju uzroke naseljavanja Roma u europskim zem- ljama - razumiju razvoj stereotipova i pre- drasuda koji imaju povijesnu osnovu (18. i 19. stoljeće) i prijenos iste na mlađe generacije - upoznaju život Roma između I. i II. Svjetskog rata - upoznaju se s el- ementima buđenja romske zajednice - poznaju romske simbole i njihovo značenje - upoznaju povijest romske zajednice u Sloveniji, Hr- vatskoj i Mađar- skoj s naglaskom na pojedinačne ključne događaje u prošlosti - znaju temeljne značajke života Roma od nomadsk- og do stacionira- nog života - znaju uzroke za razvoj različitih romskih pitanja koja su povijesno uvjetovana (način života, stanovanja, obrazovanja i zapošljavanje) - upoznaju se s političkom partic- ipacijom Roma u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj 	<p>Minimalni standardi znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojasni odakle potječu Romi - poznaje uzroke za preseljavanje Roma - pojasne zašto su se razvile predrasude i stereotipovi o Romima - opiši prijelomne po- vijesne trenutke važne za romsku zajednicu - nabroji romske sim- bole - poznati povijest romske zajednice u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj - nabroji nekoliko teškoća s kojima se romska zajednica sus- reće danas, a pojavile su se u prošlosti <p>Standardi znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna podrijetlo Roma i uzroke migracija s na- glaskom na naseljavanje u europskim državama, - međusobno uspoređu- je povijesne činjenice razvoja romske zajed- nice u državama člani- cama projektnog tima, - poznaje sve elemente buđenja romske zajed- nice - zna nabrojati sva pitanja s kojima se suočavaju Romi i kritič- no prosuditi zašto su povijesno uvjetovana - poznaje političku par- ticipaciju i organiziranje romske zajednice u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj 	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predavanje, - objašnjavanje, - predstavljanje, - razgovor, - diskusija, - rad na tekstu, fotografijama - refleksija, - pregled doku- menata, - projekcija, - demonstracija. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni, - individualni, - rad u skupina- ma, - rad u manjim skupinama 	<ul style="list-style-type: none"> - čitanje, - slušanje, - brainstorming (oluja mozgova) - misaoni uzorci, - zapisivanje, - projektno učenje. 	4

Give them a chance!

4.1.3 ROMSKA KULTURNA BAŠTINA

OPĆI CILJEVI	CILJEVI ZA SUDI- ONIKE	STANDARDI ZNANJA	OBLICI/METODE RADA	STRATEGIJE POUČEVANJA	BROJ SATI
Upoznati razvoj kulture i kulturno bogatstvo romske zajednice s naglaskom na očuvanju kulture u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj	<ul style="list-style-type: none"> - znaju temeljne karakteristike romske kulture s naglaskom na načinu života i vrijednostima - znaju pojam i značenje kulturnog pluralizma - upoznaju temeljne značajke međukulturalnoga dijaloga i važnost razvijanja istog - upoznaju utjecaj drugih kultura na romsku kulturu - upoznaju romske navike i običaje - razumiju značenje tradicionalnih romskih zanimanja - upoznaju značenje kulture i razvoj romskog identiteta - znaju elemente romske glazbe i plesa - upoznaju utjecaj vjere na romske običaje - upoznaju svjetski poznate umjetnike koji su pripadnici romske zajednice - razumiju kako je razvoj romskog jezika utjecao na razvoj kulture u suvremeno doba - znaju romske medije i značaj istih za romsku i širu društvenu zajednicu 	<p>Minimalni standardi znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predstavi temeljne značajke romske kulture - pojasni pojam kulturnog pluralizma - pojasni što je međukulturalni dijalog i kako se očuva - nabroji romske običaje i navike - nabroji nekoliko tradicionalnih romskih zanimanja - znati objasniti kako je romska kultura utjecala na razvoj romskog identiteta - pozna romsku glazbu, ples i poznatije suvremene romske glazbenike - zna pojasniti kojoj vjeri pripadaju Romi u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj - znati temeljne slovenske romske medije i emisije <p>Standardi znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kritično prosuđuje kako je romski način života utjecao na razvoj kulture - razlikuje kulturni pluralizam i međukulturalni dijalog - objasne kako je razvoj romskog jezika utjecao na razvoj romske kulture - razumije utjecaj drugih kultura na kulturu romske zajednice - zna objasniti zašto su se kod Roma razvila određena zanimanja - zna romske glazbenike, umjetnike i kinematografiju 	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predavanje, - obrazlaganje, - predstavljanje, - razgovor, - diskusija, - rad na tekstu, fotografijama - refleksija, - pregled dokumenata, - slušanje, - gledanje kraćih filmova, - projekcija, - demonstracija. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni, - individualni, - rad u skupini, - rad u malim skupinama 	<ul style="list-style-type: none"> - čitanje, - slušanje, - brainstorming (oluja mozgova), - misaoni uzorci, - zapisivanje, - projektno učenje. 	4

Give them a chance!

4.1.4 TEMELJNE RAZLIČITOSTI ROMSKOG JEZIKA

OPĆI CILJEVI	CILJEVI ZA SUDI- ONIKE	STANDARDI ZNANJA	OBLICI/METODE RADA	STRATEGIJE POUČEVANJA	BROJ SATI
Spoznati razvoj romskog jezika i različitih dijalekata romske zajednice	<ul style="list-style-type: none"> - upoznaju porijeklo romskog jezika, - razumiju uzroke za razvoj različitih romskih dijalekata/jezičnih skupina, - upoznaju temeljne značajke romskih dijalekata s naglaskom na romani chibu (prekmurskom romskom i bajaškom) - upoznaju se sa dijalektima koji se govore u država članicama projektnog tima - upoznaju posebnosti romskog jezika, - upoznaju osnovne romske riječi - upoznaju se s dostupnim jezičnim priručnicima na romskom jeziku - upoznaju osobno predstavljanje na romskom jeziku i upoznaju utjecaj drugih jezika na romske dijalekte (naglaskom na romani chibu (prekmurskom romskom i bajaškom) - saznaju zašto romski jezik u pojedinom okruženju nestaje - značaj medija u očuvanju romskog jezika u budućnosti 	<p>Minimalni standardi znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumije odakle potječe romski jezik i kako se razvijao kroz stoljeća i kako je preseljavanje pripadnika romske zajednice utjecalo na razvoj različitih dijalekata romskog jezika, - zna nabrojiti nekoliko romskih dijalekata/jezičnih skupina - poznaje dio temeljnih značajki romskog jezika - zna pozdraviti na romskom jeziku - zna nabrojiti nekoliko jezikoslovnih priručnika - razumije kako su u novijoj povijesti drugi jezici utjecali na razvoj romskih dijalekata (utjecaj slovenskog, hrvatskog i mađarskog jezika) <p>Standardi znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna se predstaviti u romskom jeziku, - obrazloži uzroke zašto romski jezik u pojedinim regijama polako nestaje, - zna nabrojiti gramatičke karakteristike i posebnosti romskog jezika, - razumije značaj medija za očuvanje romskog jezika medija, - nabroji romske dijalekte, koji se govore u državama, članicama projektnog tima 	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predavanje, - objašnjavanje, - predstavljanje, - razgovor, - diskusija, - rad na tekstu, fotografijama - refleksija, - pregled dokumenata, - projekcija, - demonstracija. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni, - individualni, - rad u skupinama, - rad u paru. 	<ul style="list-style-type: none"> - čitanje, - slušanje, - brainstorming (oluja mozgova), - misaoni uzorci, - zapisivanje, - razgovor, - projektno učenje. 	4

Cilj modula 1: Sudionici upoznaju povijest, kulturu, identitet i jezik romske zajednice i značajnije prekretnice integracije Roma u državama, članicama projektnog tima s naglaskom na integraciju u matičnoj državi.

Give them a chance!

4.1.5 PONAVLJANJE IN UTVRĐIVANJE

1. Nabrojite osnove karakteristike romske zajednice u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj.
2. Nabrojite pravne osnove koje uređuju položaj romske zajednice u Republici Sloveniji (Hrvatskoj i Mađarskoj).
3. Kako su migracije Roma utjecale na razvoj romske zajednice u pojedinim europskim državama?
4. Objasnite zašto su se u prošlosti razvile predrasude i stereotipovi o Romima! Što znači prijenos predrasuda i stereotipova iz generacije na generaciju?
5. Nabrojite romske simbole i njihovo značenje!
6. Pojasnite temeljne karakteristike romske zajednice od nomadskog do stacionarnog načina života!
7. Nabrojite uzroke zbog kojih Romi danas borave u romskim naseljima! Pojasnite zašto se romska naselja nalaze izvan gradskih središta!
8. Nabrojite nekoliko romskih pitanja s kojima se bave sve države članice EU i pojasnite kako se ista rješavaju s pojedinim državama članicama projektnog tima s naglaskom na Sloveniju, Hrvatsku i Mađarsku. Pojasnite je li moguća uzročno-posljedična povezanost među pojedinim pitanjima koja ste upoznali i povijesnim činjenicama o životu Roma u prošlosti!
9. Kada i na koji način je počela politička uključenost Roma u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj?
10. Kako poticati međukulturalni dijalog između većinskog stanovništva i pripadnika romske zajednice?
11. Nabrojite elemente romske kulture i različite mogućnosti za očuvanje iste među mlađim generacijama!
12. Kakao druge kulture utječu na romsku kulturu?
13. Nabrojite nekoliko romskih navika i običaja i pojasnite njihov uzrok!
14. Nabrojite nekoliko romskih glazbenika i drugih umjetnika!
15. Što mislite zašto neki svjetski poznati kulturni stvaraoci nisu naglašavali svoje romske korijene?
16. Kako utjecaj na razbijanje predrasuda i stereotipova na mišljenje većinskog stanovništva mogu imati romski mediji?
17. Kakav su utjecaj imale migracije Roma imale na razvoj romskih dijalekata?
18. Koji se romski dijalekti govore na području Prekmurja? Kojim drugdje u Sloveniji?
19. Zbog čega romski jezik u Sloveniji polako nestaje? Nabrojite nekoliko uzroka.
20. Je li romski dijalekt važan čimbenik romskog identiteta?

Give them a chance!

4.2 ŽIVOT ROMA DANAS – UKLJUČIVANJE ROMA U VIŠU DRUŠTVENU ZAJEDNICU NA LOKALNOJ I NACIONALNOJ RAZINI

4.2.1 ROMSKE OBITELJE DANAS – POSJET ROMSKOM NASELJU

OPĆI CILJEVI	CILJEVI ZA SUDI- ONIKE	STANDARDI ZNANJA	OBLICI/METODE RADA	STRATEGIJE POUČEVANJA	BROJ SATI
Posjet obližnjem romskom naselju i upoznavanje elemenata uključivanja Roma u društvo na lokalnoj razini	<ul style="list-style-type: none"> - upoznaju tipične elemente života romske obitelji, ljestvicu vrijednosti koja je karakteristična za romsku zajednicu, tipovi odgoja koji prevladavaju u romskoj obitelji; - upoznaju načine uključivanja pripadnika romske zajednice u širu društvenu zajednicu na lokalnoj razini; - razgledaju romsko naselje i imaju mogućnost da komuniciraju s stanovnicima naselja da mogu samostalno oblikovati mišljenje i viđenje romske tematike, - znaju elemente uključivanja pripadnika romske zajednice u obrazovanje; - shvaćaju na koji način može obrazovanje utjecati na promjenu temeljnog razmišljanja kod Roma; - razumiju zašto obrazovanje za pripadnike romske zajednice nije vrijednost; - upoznaju se s životnim navikama Roma i sa činjenicom kako isto može utjecati na opće stanje u naselju; 	<p>Minimalni standardi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - znaju životne uvjete u romskoj zajednici, romskom naselju i romskoj obitelji - opišu sustav vrijednosti pripadnika romske zajednice - znaju kako permissivni oblik odgoja utječe na oblikovanje osobnosti - znaju opisati temeljne elemente uključivanja romske zajednice u lokalnu zajednicu - znaju kako obrazovanje utječe na promjenu temeljnih razmišljanja kod Roma -pojasne ljestvicu vrijednosti pripadnika romske zajednice <p>Standardi znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kritično vrednuju život u romskoj zajednici i u romskoj obitelji - prosuđuju kakve su razlike među obiteljima u naselju koje su upoznali; - utemeljuju kako životne navike utječu na opće stanje romskom naselju. 	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predavanje, - objašnjavanje, - predstavljanje, - razgovor, - diskusija, - rad s riječima, fotografijama - refleksija, - pregled dokumenata, - rad na terenu, - demonstracija. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni, - individualni, - rad u skupinama, - rad u paru. 	<ul style="list-style-type: none"> - čitanje, - slušanje - prezentacija - misaoni uzorci, - zapisivanje, - raspravljanje, - projektno učenje. 	4

Give them a chance!

4.2.2 UKLJUČIVANJE ODRASLIH ROMA U OBRAZOVNE PROGRAME I ŠIRU DRUŠTVENU ZAJEDNICU NA NACIONALNOJ RAZINI (NACIONALNI PROGRAM ZA ROME)

OPĆI CILJEVI	CILJEVI ZA SUDIONIKE	STANDARDI ZNANJA	OBLCI/METODE RADA	STRATEGIJE POUČEVANJA	BROJ SATI
Upoznati nacionalni program mjera za Rome ili druge dokumente države koja sudjeluje u projektu s naglaskom na mjeru poticanja socijalne aktivacije i podizanja obrazovne razine Rome	<ul style="list-style-type: none"> - upoznaju osnovne značajke romske zajednice u pojedinoj državi koja sudjeluje na projektu i razlike među pojedinim državama - razumiju uzroke socijalne isključenosti romske zajednice – njene uzroke i posljedice - upoznaju se s tipičnim životnim značajkama u romskom naselju - upoznaju uzroke migracije Roma prošlosti; - upoznaju se s demografskim podacima o romskoj zajednici u pojedinoj državi i na razini EU - saznaju gdje Romi žive u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj i koje su razlike među pripadnicima romskih zajednica - upoznaju se s pravnim podlogama koje definiraju položaj romske zajednice, - upoznaju ključne mjere na području odgoja i obrazovanja, socijalnoga i zdravstvenoga osiguranja i uključivanja u širu društvenu zajednicu 	<p>Minimalni standardi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznaje osnovne karakteristike romske zajednice u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj -poznaje razloge za migracije Roma prošlosti -pozna osnovne demografske podatke o romskoj zajednici u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj, - zna pokazati gdje žive Romi u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj i objasniti okvirni broj Roma u regiji - razlikuje autohtone od neautohtonih Roma u Sloveniji - okvirno poznaje pravne dokumente koji uređuju položaj romske zajednice u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj, <p>Standardi znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznaje osnovne karakteristike romske zajednice u državama članicama projektnog tima i kritično ih vrednovati - uspoređuje demografske podatke o romskoj zajednici u državama članicama projektnog tima <p>i pokazuje gdje su Romi naseljeni u pojedinoj državi</p>	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predavanje, - razlaganje, - predstavljanje, - razgovor, - diskusija, - rad na tekstu, fotografijama - refleksija, - pregled dokumenata, - projekcija, - demonstracija. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni, - individualni, - rad u skupinama, - rad u paru. 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje, - čitanje, - prezentacija, - misaoni uzorci, - zapisivanje, - raspravljanje, - projektno učenje. 	4

Cilj modula 2: Sudionici razgledaju romsko naselje, upoznaju stanovnike i njihovu uvjete stanovanja, stanovnike naselja i njihove životne navike. Romi ima predstavi svoja iskustva u procesu obrazovanja. Sudionici upoznaju aktualni Nacionalni program mjera za Rome i ciljeve ili koji drugi dokument povezan s uključivanjem Roma u društvenu zajednicu koji je aktualan za državu.

Give them a chance!

4.2.3 PONAVLJANJE IN UTVRĐIVANJE

1. Nabrojite temeljne značajke suvremenoga romskoga života
2. Razumijete li ljestvicu vrijednosti Roma? Što je utjecalo na prioritetne vrijednosti u njihovom životu?
3. Kakve stilove odgoja upotrebljavaju romski roditelji u odgoju vlastite djece. Kakve su posljedice istih?
4. Kako na lokalnoj razini brinemo za uključivanje Roma u širu društvenu zajednicu?
5. Kako razumijemo romske priče koji su bili neuspješni u procesu obrazovanja? Imaju li priče kakvu zajedničku točku?
6. Nabrojite ključne točke koje su uzrok za neuspjeh Roma u procesu obrazovanja.
7. Nabrojite mogućnosti uključivanja odraslih Roma u proces obrazovanja.
8. Kako se razlikuju životne navike Roma od životnih navika većinskog stanovništva?
9. Predstavite temeljne karakteristike romske zajednice!
10. Opišite socijalnu isključenost pripadnike romske zajednice! Kakve posljedice ima socijalna isključenost?
11. Opišite temeljne razlike među različitim romskim zajednicama u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj.
12. Koje pravne podloge uređuju položaj romske zajednice u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj?
13. Koji nacionalna mjera za Rome je prihvaćena u Sloveniji, Hrvatskoj i Mađarskoj.
14. Koje nacionalne mjere su važne za obrazovanje odraslih Roma?

Give them a chance!

4.3 ROMI U OBRAZOVANJU ODRASLIH

4.3.1 ODRASLI ROMI V OBRAZOVNOM SUSTAVU

OPĆI CILJEVI	CILJEVI ZA SUDI- ONIKE	STANDARDI ZNANJA	OBLICI/METODE RADA	STRATEGIJE POUČEVANJA	BROJ SATI
Upoznati pro- grame i ciljeve obrazovanja odraslih u koje se uključuju i Romi	<ul style="list-style-type: none"> - upoznaju temeljne formalne programe obrazovanja odraslih u koje se uključuju odrasli Romi; - upoznati programe socijalne aktivacije za Rome - upoznaju formalne programe obrazovanja odraslih u koje se uključuju Romi; - upoznaju neformalne programe obrazovanja odraslih u koje se obrazuju odrasli Romi, - upoznaju program stručnog osposobljavanja u koje se uključuju Romi - upoznaju aktualne projekte u pojedinim državama u koji su namijenjeni pripadnicima romske zajednice, -upoznaju se s temeljnim ciljevima pojedinačnih programa obrazovanja u koje se uključuju odrasli Romi; - upoznaju se s različitim podupirućim aktivnostima koje su namijenjene kao pomoć odraslim Romima kod obrazovanja; - upoznaju trenutnu razinu obrazovanja odraslih Roma u projektnim državama 	<p>Minimalni standardi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlikuju ciljeve formalnog i neformalnog obrazovanja i znaju objasniti razliku između istih - poznaju program socijalne aktivacije za Rome i znaju prepoznati temeljna znanja koja Romi dobivaju u tim programima ; - znaju predstaviti programe stručnog osposobljavanja koji su zanimljivi Romima; - razumiju značenje podupirućih aktivnosti u obrazovanju odraslih za odrasle Rome <p>Standardi znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - znanju predstaviti temeljne ciljeve pojedinog programa obrazovanja u koji se uključuju Romi; -razumiju značenje osposobljavanja pripadnika romske zajednice u procesu obrazovanja; - poznaju razinu obrazovanja Roma i njihove mogućnosti zapošljavanja 	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predavanje, - objašnjavanje, - prezentacija, - razgovor, - diskusija, - rad riječima, fotografijama - refleksija, - brainstorming, - demonstracija. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni, - individualni, - rad u skupini, - rad u paru 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje, - čitanje, - predstavljanje, - misaoni uzorci, - zapisivanje, - raspravljanje, - projektno učenje. 	4

Give them a chance!

4.3.2 SOCIALNA AKTIVACIJA ROMA I UKLJUČIVANJE U ŠIRU DRUŠTVENU ZAJEDNICU POMOĆU OBRAZOVNIH PROGRAMA

OPĆI CILJEVI	CILJEVI ZA SUDI- ONIKE	STANDARDI ZNANJA	OBLICI/METODE RADA	STRATEGIJE POUČEVANJA	BROJ SATI
Upoznati elemente socijalne aktivacije pomoću obrazovanja odraslih i značaj obrazovanja kod uključivanja odraslih Roma u širu društvenu zajednicu.	<p>- odrasli Romi v procesu obrazovanja – osiguravanje jednakosti u dostupnosti obrazovanja;</p> <p>- značenje sudjelovanja vrtića i škola, centara za socijalnu skrb, pučkih učilišta, zavoda za zapošljavanje, zdravstvenih ustanova, centara za kulturu, nevladinih organizacija, policije i drugih organizacija na području gdje žive pripadnici romske zajednice, za aktivno uključivanje odraslih Roma u procesa obrazovanja;</p> <p>- značaj multidisciplinarnoga pristupa u obrazovanje odraslih Roma</p> <p>Za veću socijalnu uključenost i jačanje uloge romskog stanovništva pri približavanje tržištu rada;</p> <p>- uloga lokalne zajednice pri uključivanju Roma u programe obrazovanja odraslih</p> <p>- elementi diskriminacije Roma koji nisu povezani s prevladavajućim predrasudama i stereotipovima, a očiti su i u obrazovnom sustavu</p>	<p>Minimalni standardi:</p> <p>- znanju objasniti što znači jednakopravnost kod pristupa obrazovanju odraslih Roma;</p> <p>- razumiju zašto je potreban multidisciplinarni pristup u bilo koju aktivnost u koju se uključuju Romi,</p> <p>- pojasne kako mogu programi obrazovanja odraslih pripomoći većoj socijalnoj uključenosti odraslih Roma;</p> <p>- poznaju stereotipe i predrasude o Romima koji se pojavljuju u obrazovanju</p> <p>Standardi znanja:</p> <p>- znaju objasniti zašto su predrasude i stereotipovi tako česti;</p> <p>- razumiju izvor predrasuda i stereotipova o Romima u području obrazovanja odraslih i uroke zbog kojih su nastali;</p> <p>- poznaju ulogu lokalne zajednice kod uključivanja Roma u programe obrazovanja odraslih</p> <p>- razumiju zašto je obrazovanje važno za socijalnu aktivaciju Roma i uspjeh odraslih Roma u obrazovnom procesu.</p>	<p>Metode rada:</p> <p>- predavanje,</p> <p>- objašnjavanje,</p> <p>- prezentacija,</p> <p>- razgovor,</p> <p>- diskusija,</p> <p>- rad s riječima, fotografijama</p> <p>- refleksija,</p> <p>- brainstorming,</p> <p>- demonstracija.</p> <p>Oblici rada:</p> <p>- frontalni,</p> <p>- individualni,</p> <p>- rad u skupini,</p> <p>- rad u manjoj skupini.</p>	<p>- slušanje,</p> <p>- čitanje,</p> <p>- predstavljanje,</p> <p>- misaoni uzorci,</p> <p>- zapisivanje,</p> <p>- raspravljanje,</p> <p>- projektno učenje.</p>	4

Cilj modula 3: Sudionici se upoznaju s mogućnostima i temeljnim značajkama sa stajališta pripadnika romske zajednice, načine uključivanja odraslih Roma u programe formalnog i neformalnog obrazovanja i stručnog osposobljavanja. Ujedno upoznaju kako socijalna aktivacija Roma utječe na njihovu uključenost u širu društvenu zajednicu.

Give them a chance!

4.3.3 PONAVLJANJE IN UTVRĐIVANJE

1. Nabrojite temeljne formalne i neformalne programe obrazovanja odraslih u koje se uključuju pripadnici romske nacionalne manjine.
2. Koja je razlika između formalnih i javno priznatih programa za Rome u koje se uključuju pripadnici romske nacionalne manjine
3. Što znači socijalna aktivacija?
4. Koje podupiruće aktivnosti na području obrazovanja odraslih su namijenjene Romima?
5. Zašto je kod socijalne aktivacije odraslih Roma i njihovom obrazovanju potreban multidisciplinarni pristup?
6. Kako mogu predavači osigurati multidisciplinarni pristup u procesu obrazovanja? Koliko pri osiguravanju multidisciplinarnog pristupa mora sudjelovati organizacija u kojoj se odvija obrazovanje?
7. Kakve su posljedice neobrazovanosti ili nedovoljnog obrazovanja odraslih pripadnika romske zajednice u njihovom životu? Kako se to odražava u načinu života?
8. Kako programi socijalne aktivacije i osposobljavanja utječu na obrazovanje odraslih Roma?
9. Gdje su najveće praznine kod znanja odraslih Roma? Zašto mislite da je to tako?
10. Kakva je obrazovna struktura Roma? Postoje li razlike u obrazovnoj strukturi među regijama Razmislite što je uzrok tome.
11. Zašto je važno da lokalna zajednica potiče obrazovanje Roma?

Give them a chance!

4.4 ODRASLI ROMI V PROCESU OBRAZOVANJA (PREPREKE I PROBLEMI S KOJIMA SE SUSREĆU, MOTIVACIJA ZA OBRAZOVANJE)

4.4.1 MOTIVACIJA ODRASLIH ROMA ZA OBRAZOVANJE

OPĆI CILJEVI	CILJEVI ZA SUDIONIKE	STANDARDI ZNANJA	OBLICI/METODE RADA	STRATEGIJE POUČEVANJA	BROJ SATI
Upoznati se s načinima motivacije odraslih Roma u procesu obrazovanja i uzroci i posljedice jednog određivanja pravila tijekom obrazovanja.	<ul style="list-style-type: none"> - upoznaju različite načine motivacije odraslih pripadnika romske zajednice za uključanje u programe obrazovanja - upoznaju se s poteškoćama na koje nailaze odrasli Roma tijekom obrazovanja ; - spoznaju metode suradnje s Romima; - upoznaju se s osjećajem manje vrijednosti kod odraslih Roma koji se uključuje u program obrazovanja - razumiju zašto je potrebno kod odraslih Roma u procesu obrazovanja donijeti jasna pravila; - upoznati različite načine poticanja odraslih Roma u procesu obrazovanja; - znaju objasniti zašto su Romima potrebne pomoćne aktivnosti u obrazovanju odraslih; - upoznaju se s prilagođavanjem pojedinačnih tema odraslim Romima (zašto moraju nastavni sati/radionice biti zanimljive i dinamične); - zadržavanje koncentracije (usredotočenosti) kod odraslih Roma. 	<p>Minimalni standardi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojasne što je motivacija i čemu je potrebna u procesu obrazovanja; - pojasne zašto je kod obrazovanja Roma u većini slučajeva koristiti primjer iz svakodnevnoga života - znaju na koje prepreke odrasli Romi nailaze tijekom obrazovanja; - pojasniti zašto Romi izbjegavaju obrazovanje ; - pojasniti zašto je odraslim Romima u procesu potrebno objasniti pravila obrazovanja; - razumiju kakvu ulogu kod obrazovanja odraslih Roma imaju podupiruće aktivnosti ustanove; <p>Standardi znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samostalno odrede neka pravila obrazovanja koja će odrasli Romi razumjeti - pojasne kako osjećaj manje vrijednosti utječe na obrazovanje odraslih Roma - samostalno znaju prilagoditi nastavne satove odraslim Romima; - poznaju načine očuvanja koncentracije kod odraslih Roma 	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predavanje, - objašnjavanje, - prezentacija, - razgovor, - diskusija, - rad s riječima, fotografijama - refleksija, - brainstorming, - demonstracija. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni, - individualni, - rad u skupini, - rad umanjim skupinama 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje, - čitanje, - predstavljanje, - misaoni uzorci, - zapisivanje, - raspravljanje, - projektno učenje. 	4

Give them a chance!

4.4.2 RAZVIJANJE TEMELJNIH KOMPETENCIJA KOD ODRASLIH ROMA

OPĆI CILJEVI	CILJEVI ZA SUDIONIKE	STANDARDI ZNANJA	OBLICI/METODE RADA	STRATEGIJE POUČEVANJA	BROJ SATI
Upoznati se s načinima razvijanja temeljnih kompetencija kod Roma i s uzorcima ponašanja odraslih Roma u procesu obrazovanja.	<ul style="list-style-type: none"> - upoznaju uzorke kako se odrasli Romi ponašaju kao sudionici obrazovanja upoznaju uzorke kako se odrasli Romi ponašaju kao i uzroke njihovog ponašanja; - razumiju zašto se odrasli Romi u procesu obrazovanja bore s osjećajima manje vrijednosti; - znaju koji programi obrazovanja odrasli su namijenjeni romskoj zajednici, a koji su namijenjen i većinskom stanovništvu - poznaju elemente integracije odraslih i poticanje iste u razredu; - poznaju temeljne kompetencije i aktivnosti s kojima se iste mogu razvijati; - svjesni su pomanjkanja u znanju koje imaju odrasli Romi i što je uzrok tome; - spoznaju u kojem primjerima se moraju o obrazovanju odraslih Roma posavjetovati s organizator i u kojima s vodstvom organizacije - - razumiju zašto su većini Roma suvišni klasični oblici obrazovanja. 	<p>Minimalni standardi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - znaju povezati uzroke neuspjeha s uzorcima ponašanja kod pojedinaca; - predstave zašto se Romi u procesu obrazovanja bore s osjećajem manje vrijednosti - znaju predstaviti programe obrazovanja za odrasli koji su namijenjeni samo romskoj zajednici - poznaju elemente integracije u obrazovanju odraslih; - predstave temeljne kompetencije i znaju ih opisati (minimalni standardi znanja); <p>Standardi znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samostalno znaju pripremiti nastavni sat u okviru kojeg razvijaju temeljne kompetencije i koji je namijenjen pripadnicima romske zajednice; - poznaju načine kako ukloniti nedostatke u znanju odraslih Roma na privlačan način; - znaju pripremiti nastavni sat koji nije statičan; 	<p>Metode rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - predavanje, - objašnjavanje, - predstavljanje, - razgovor, - diskusija, - rad s riječima, fotografijama - refleksija, - brainstorming, - demonstracija. <p>Oblici rada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontalni, - individualni, - rad u skupini, - rad u manjoj grupi. 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje, - čitanje, - predstavljanje, - misaoni uzorci, - zapisivanje, - raspravljanje, - projektno učenje. 	4

Cilj modula 4: Sudionici se upoznaju s postupkom uključivanja odraslih Roma u obrazovne programe, sa strahovima s kojima se Romi susreću prije i tijekom obrazovanja. Upoznaju tipične metode suradnje s Romima koji se obrazuju i kakav utjecaj imaju isti na romsku zajednicu

Predstavljeni su im različiti motivacijski postupci pomoću kojih mogu motivirati odrasle Rome na učenje i pohađanje različitih programa obrazovanja. Upoznaju različite uzorke ponašanja odraslih Roma koji se školuju. Prikazani su različiti načini poticanja razvoja temeljnih kompetencija.

Give them a chance!

4.4.3 PONAVLJANJE I UTVĐIVANJE

1. Koje načine motivacije za obrazovanje poznate kod odraslih? Koji od načina su aktualni za pripadnike romske zajednice?
2. Predstavite nekoliko prepreka na koje tijekom obrazovanju mogu doći odrasli Romi? Kako im iste možemo pomoći premostiti?
3. Na koje načine možemo sudjelovati s odraslim Romima tijekom obrazovanja?
4. Zašto se odrasli Romi tijekom obrazovanja susreću s osjećajem manje vrijednosti? Kako se to odražava interakciji s grupom?
5. Zašto je u procesu obrazovanja odraslih potrebno jasno i jednoznačno postaviti pravila rada i obrazovanja?
6. Na koje načine možemo poticati odrasle Rome tijekom obrazovanja? Koliko važni su pri tome individualni razgovori?
7. U kojim primjerima potičemo odrasle Rome, koji su uključeni u obrazovni program da koriste usluge podupirućih aktivnosti obrazovanja odraslih?
8. Pripremite samostalno nastavni sat koja je privlačna odraslim Romima i ujedno razvija jednu od temeljnih kompetencija.
9. Na koje načine lako očuvamo visoku razinu koncentracije kod odraslih Roma?
10. Nabrojite nekoliko tipični uzoraka ponašanja odraslih Roma u procesu obrazovanja!
11. Što je uzrok osjećaj manje vrijednosti kod odraslih Roma?
12. Koliko programa odraslih je namijenjeno samo za pripadnike romske nacionalne manjine?
13. Pojasnite jesu li primjereniji programi obrazovanja namijenjeni samo odraslim pripadnicima romske zajednice ili svim odraslima? Zašto mislite tako?
14. Nabrojite temeljne kompetencije i odredite minimalne standarde znanja kod svake od temeljnih kompetencija.
15. Pojasnite uzrok pomanjkanja znanja odraslih Roma?
16. Samostalno pripremite nastavni sat koji će biti zanimljiv i razumljiv pripadnicima romske zajednice, a ujedno će razvijati jednu od temeljnih kompetencija.

Give them a chance!

5. METODIČKO-DIDAKTIČKE PREPORUKE

Program osposobljavanja andragoških djelatnika koji poučavaju pripadnike romske nacionalne manjine u različitim programima formalnog i neformalnog učenja u strukovnim programima osposobljavanja temelji se na iskustvenim spoznajama koje su mentori u programima pridobili tijekom vlastitog rada isprepliću se s teoretskim osnovama. Program je namijenjen strukovnim suradnicima/predavačima koji već rade s odraslim pripadnicima romske zajednice koji već imaju osnovna znanja o obrazovanju istih, nedostaje im znanja iz područja romske povijesti i znanja specifičnim značajkama odraslih Roma u procesu obrazovanja.

Program se temelji na aktivnom uključivanju i provođenju programa jer se samo na takav način mogu postići ciljevi i ključne kompetencije prisutnog programa. Rad u programu je projektno orijentiran, temelji se na usvajanju teoretskih osnova koje se kasnije povezuju kod izrade praktičnih zadataka. Druga temeljna značajka programa i osnova projektnog rada je da sudionici upoznaju život romske zajednice u neposrednom kontaktu s odraslim Romima i s posjetom romskog naselja gdje mogu vidjeti životne uvjete i uvjete stanovanja. Oni su u uskoj povezanosti s težnjom k obrazovanju odnosno podizanju razine obrazovanja kod pojedinaca.

U procesu obrazovanja sudionici sami ili s mentorima osposobljavanja i drugim sudionicima procijene znanje koju su usvojili. Tijekom drugog dijela osposobljavanja sudionik sam ili u skupini s drugim pripremi nekoliko priprema nastavnih sati koje se mogu u programima neformalnoga obrazovanja odraslih Roma i namijenjeni su na razvijanju ključnih kompetencija.

6. PRIPORUČENI MODELI UČENJA I POUČAVANJA

Aktivnije sudjelovanje sudionika osposobljavanja kod pri svih modula osiguravaju suvremeniji pristupu učenja i poučavanja. Ne preporučamo klasični frontalni oblik poučavanja gdje su sudionici pasivni slušatelji. Kod suvremenih metoda učenja i poučavanja predavač/mentor u razredu treba stvoriti takve uvjete za učenje u kojima će sudionici biti aktivniji i samostalno tražiti rješenja i dobivati nova saznanja sukladno svojim mogućnostima. Važno je da sudionici do ključnih saznanja dolaze sami preko studija i predstavljanja različitih primjera.

Samo nastava u kojoj su sudionici aktivni su aktivni stvaratelji procesa poučavanja i tijekom njega sudjeluju s najvećim angažmanom, omogućava demokratsko i sudjelujuću komunikaciju i aktivaciju svih u skupini.

Umjesto klasične nastave, koja je još uvijek temelj osposobljavanja i kreće se o d pripreme nastavnog sata i ponavljanja i vrednovanja novoga znanja, drugi dio osposobljavanja će se provoditi na temeljima problemske nastave, gdje se najprije evidentira problemska situacija, nakon toga sudionici shvate i definiraju problem. Nakon toga se izrađuje nacrt za rješavanje problema i na kraju se provjeri ostvarivanje problemskog plana i donosi odluka o rezultatima.

U programima osposobljavanja uključuju upotrebu projektnog rada, temeljenog na inicijativama, skiciranju problema, planiranju, mogućim rješenjima i izvedbi. Sudionici najprije dodijele problem, nakon toga planiraju aktivnosti, rješavaju različite konkretne probleme, prihvaćaju odluke i provode istraživačke aktivnosti.

Give them a chance!

Stručna sloboda, koju programa daje predavačima/mentorima omogućava da sami planiraju, provode i evaluiraju didaktični put, pristupe i modele učenja i poučavanja. Njegova jedina briga je sa postignu ciljeve koju su postavljeni na kraju svakog nastavnog sata, odnosno modula.

7. KRITERIJI PROVJERAVANJA I OCJENJIVANJA

U programu osposobljavanja se provjerava i ocjenjuje je li sudionik postigao standarde znanja pojedinih modula. Standardi znanja su određeni kod svakog modula, navedeni su i minimalni standardi znanja koje sudionici moraju postići da uspješno završe program osposobljavanja.

Osim teoretskog znanja sudionici moraju izraditi i predstaviti projektni rad gdje predstave nastavni sat usvajanje temeljnih spremnosti u području temeljne kompetencije prilagođeno odraslim pripadnicama romske zajednice.

Predlažemo da se znanje provjerava na kraju svakoga modula u obliku razgovora sa sudionicima i obliku rješavanja pojedinačnim primjera koji se predstavljaju sudionicima. Predavač/mentor i sudionik usvojeno znanja tijekom program osposobljavanja provjeravaju odmah i zajedno.

Standardi znanja su u programu osposobljavanja postavljeni na dvije razine. Minimalni standardi znanja znače minimalno znanje koje sudionici tijekom obrazovanja trebaju usvojiti i uvjet su za uspješno završen program.

Standardi znanja na drugoj razini su nadogradnja minimalnih standarda znanja i dokazuju da je sudionik osposobljavanja usvojio znanje na višoj razini.

Rad sudionika osposobljavanja ocjenjuje se zadovoljio program osposobljavanja/nije zadovoljio program osposobljavanja. Sudionik uspješno završi program osposobljavanja kad je u paru s drugim sudionikom samostalno pripremio nastavni sat, kojeg se može upotrijebiti u programima neformalnog obrazovanja odraslih Roma i namijenjen je razvijanju ključnih kompetencija kod odraslih.

Nastavni sat koji su sudionici pripremili predstavljaju skupini. Kod predavljanja se ocjenjuje sadržajna cjelovitost, prikladnost i elementi motivacije.

Give them a chance!

8. POTVRDA O ZAVRŠENOM PROGRAMU OSPOSBLJAVANJA

Sudionik koji uspješno završi osposobljavanje dobiva potvrdu o uspješno završnom programu osposobljavanja. Potvrda mora sadržavati sljedeće elemente:

- Ime i sjedište organizacije koja je provela osposobljavanje,
- ime i prezime sudionika osposobljavanja,
- datum, mjesto i državu rođenja sudionika osposobljavanja,
- naziv osposobljavanja,
- trajanje osposobljavanja (datumsko),
- broj sati osposobljavanja,
- broj potvrde,
- ime i prezime odgovorne osobe organizacije, koja je provodila osposobljavanje,
- potpis odgovorne osobe organizacije, koja je provodila osposobljavanje,
- vrijeme in datum izdavanja.

Na poleđinu potvrde se upisuju moduli i temeljni ciljevi osposobljavanja i usvojene kompetencije.

9. EVALUACIJA

Evaluacija sadrži:

- opis očekivanja sudionika prije uključivanja u osposobljavanje,
- konačnu evaluaciju programa s anketnim upitnicima i fokusnom skupinom

Izvedba evaluacije:

- sudionici ispune anketne upitnike, predaju izrađene nastavne satove (1 primjerak), sudjeluju u fokusnoj skupini;
- sudionici dobiju povratne informacije od Roma koji su uključeni u druge programe obrazovanja.

Give them a chance!

**KÉZIKÖNYV AZ ISKOLARENDSZE-
RŰ ÉS A NONFORMÁLIS ROMA
FELNÖTTKÉPZÉSBEN OKTATÓ TA-
NÁROK SZAKMAI TOVÁBBKÉPZÉ-
SI PROGRAMJA KIVITELEZŐINEK**

Give them a chance!

1. ÚTRAVALÓUL

A kézikönyvet a szakmai továbbképzési program azon résztvevőinek szánjuk, akik a jövőben (vagy már jelenleg is) oktatnak felnőtt romákat az iskolarendszerű (formális) és iskolarendszeren kívüli (nonformális) képzésekben, valamint részt vettek az Erasmus + program által támogatott GEM (Give them a chance!) projekt keretében megtartott továbbképzésen, és azoknak a felnőttképzésben dolgozó oktatóknak, akik a formális és a nonformális képzési programokban felnőtt romákat oktatnak.

A kézikönyv bevezető részében a Give them a chance projektről és a továbbképzési programról szóló alapvető információk kerülnek bemutatásra, emellett pedig bemutatjuk a célcsoportokat is, amelyeknek a program szól, végezetül pedig a továbbképzés módszertani elveiről is szólnunk.

A kézikönyv központi részében modulok szerint ismertetjük a témaköröket és azok tartalmát. Ebben a részben található a továbbképzés megtartásához szükséges ajánlások, valamint az adott tartalmak bővítésére vonatkozó utasítások is. Az útmutató tartalmazza a célokat és a meghatározott tudásszinteket, valamint a javasolt munkaformákat és módszereket, és az adott témakörre vonatkozó tanítási stratégiákat. Az adott témaköröknél fel van tüntetve az ajánlott óraszám is. Minden témakört kérdések köre követi, amelyek az adott tárgyalt témakörök ismétlését és rögzítését szolgálják.

A kézikönyv befejező részében bemutatjuk a továbbképzési programban végzett értékelésre és osztályozásra vonatkozó kiindulópontokat és ajánlásokat, amik tartalmazzák az elméleti és a gyakorlati rész értékelésének kritériumait is. A kézikönyv mellékleteként megtalálhatók az egyes modulok minden adott témaköréhez kapcsolódó óravázlatok ajánlott nyomtatványai is, valamint a továbbképzésben résztvevők portfóliója. A melléklet segítséget kínál a képzési folyamat megtervezéséhez, a portfólióval pedig követheti, rögzítheti és értékelheti a résztvevők továbbképzési folyamatát. Így mind az óravázlat-javaslatot, mind pedig a portfóliót saját munkakörnyezetéhez alkalmazhatja, segítségükkel pedig követheti a felnőttképzésbe bekapcsolódó romák fejlődését, a folyamatot pedig csak az ön célcsoportjához mérten kell alkalmazni.

A kézikönyv zárórészeként mellékeljük Sandi Horvat Szimplán egyszerű című történetét, ami szintén a GEM projekt keretében jelent meg. Sandi Horvat története egy fiatal roma fiúról szóló történet, aki sikeres lett, befejezte az egyetemet és munkát szerzett. Lelkesítse önöket ez a történet a célcsoportokkal folyó munkában.

Give them a chance!

2. A GIVE THEM A CHANCE! PROJEKTRŐL

A lendvai Népi Egyetem, a csákornyai Nyitott Egyetem (Pučko otvoreno učilište Čakovec), az Amrita OBK Egyesület Pécs, az UZOR Orehovica roma képzési központ és a Szlovén Roma Szövetség közösen, a tapasztalatok alapján megállapítottuk, hogy egyik iskolarendszerű, illetve formális képzési program, amely szerint a leendő tanárok a szakmájukat tanulják, sem képesít a roma etnikai csoport felnőtt tagjainak tanítására, ezen belül is arra, hogy figyelembe vegyünk az összes, rájuk vonatkozó szociális, kulturális és nyelvi különlegességet. Mivel a felnőttoktatási és felnőtt szakoktatási programokban tanító szakembereknek rendelkezniük kell a roma etnikai csoport felnőtt tagjaira vonatkozó kompetenciákkal is, az Erasmus + program által támogatott Give them a chance! projekt keretében úgy döntöttünk, hogy elkészítünk egy továbbképzési programot azon tanárok számára, akik a felnőttképzésben romákat tanítanak. Így a megfelelő kompetenciával rendelkező tanárok segítségével hozzájárulunk ahhoz, hogy a felnőtt romák sikeresebbek legyenek mind az iskolarendszerű, ill. formális, mind pedig a nonformális képzési programokban.

Projektünk célja főképp azon tanárok és egyéb szakmunkatársak felhatalmazása, akik munkájuk során felnőtt romákkal vannak kapcsolatban. Tudatában kell ugyanis lennünk annak, hogy a romák gyakran többéves megszakítást követően térnek vissza az iskolapadokba, ami miatt a velük folytatott munkában – a sikerességük érdekében – a legmagasabb fokú kifinomultságra és érzékenységre kell törekednünk. Ez utóbbi csak abban az esetben valósulhat meg, ha jól ismerjük nem csak a didaktikai és módszertani törvényszerűségeket, hanem a roma közösség történelmét, nyelvét és értékrendjét.

Give them a chance!

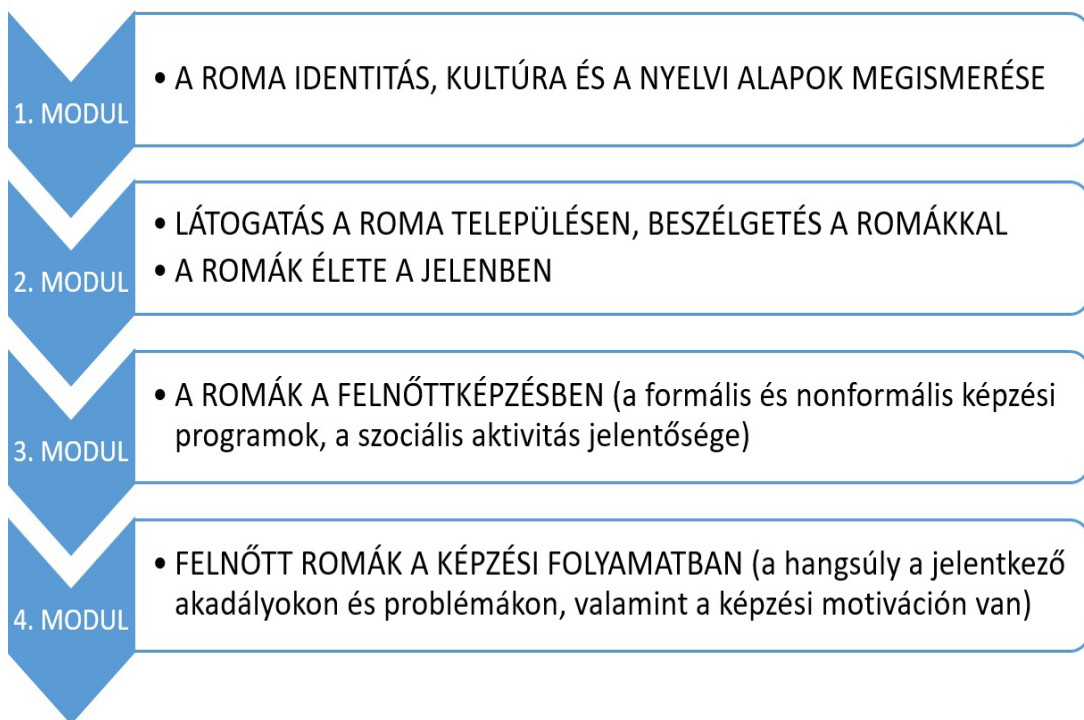
3. A TOVÁBBKÉPZÉSI PROGRAM BEMUTATÁSA

3.1 CÉLCSOPORT

A GEM továbbképzési program azon tanárok és egyéb szakmunkatársak továbbképzésére, tájékoztatására és tudatosítására, valamint felhatalmazására szolgál, akik munkájuk során a roma közösség tagjaival dolgoznak. Az említett célcsoport számára a továbbképzési program során lehetővé tesszük, hogy megismerkedjen a roma kultúrával, nyelvvel, identitással és tematikával, a tanítási folyamat különlegességeivel, a romák diszkriminálásának elemeivel, belevonva a meghatározó sztereotípiákat és előítéleteket, emellett pedig a célcsoporttal megismertetjük a különböző tanulási technikákat, korszerű tanítási és tanulási módszereket mutatunk be, valamint közvetve hatunk személyes fejlődésükre és kritikai gondolkodásmódjukra is.

3.2 A TOVÁBBKÉPZÉS TARTALMA

A program modulok formájában van megtervezve, ezek pedig mind elméleti, mind gyakorlati ismereteket tartalmaznak. Az utóbbiak feltétlenül szükségesek a szakmunkatársak osztálytermi munkájához és az azt támogató aktivitások kivitelezéséhez, amiket a felnőttképző szervezetek saját kínálatuk részeként valósítanak meg.



Give them a chance!

A program a következő tartalmakat foglalja magába:

- roma közösségek a projektben közreműködő országokban, kiemelve a roma etnikai közösség alapvető jellegzetességeit az adott országokban;
- a roma közösség történelmi áttekintése, hangsúlyozva a roma nyelv különböző dialektusainak kialakulását;
- a roma kultúra és identitás megismerése, a roma családok életének, a roma települések életének a megismerése, valamint a roma közösségbe való bekapcsolódás módjai;
- a felnőtt romák által látogatott formális és a nonformális oktatási és képzési programok megismertetése, külön hangsúllyal a meghatározó előítéletekkel és sztereotípiákkal kapcsolatos diszkrimináció elemeire;
- a romák szociális aktivitásának a jelentőségét a különböző képzési programok segítségével, valamint ezek jelentősége a roma közösség és a helyi önkormányzatok, ill. közösségek kapcsolatteremtésében;
- az akadályok és nehézségek, amelyekkel a felnőtt romák találkozhatnak a képzési folyamatba való ismételt bekapcsolódáskor;
- a felnőtt romák alapvető kompetenciái fejlesztésének a lehetőségei;
- viselkedésminták a roma közösség azon tagjainál, akik formális és nonformális képzési programokat látogatnak;
- a felnőtt romák motiválásának módjai a képzési programokon való rendszeres részvételre és azok befejezésére.

A továbbképzési program az általános, a tantervvel meghatározott módszertani-didaktikai elveken alapul, és figyelembe veszi az alapvető, felnőttképzési folyamatokra jellemző és az EU tagállamok többségében elfogadott andragógiai elveket.

A továbbképzési program emellett lehetővé teszi a kulcskompetenciák elsajátítását Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák – Európai referenciakeret (Európai Bizottság, 2007) alapján.

Give them a chance!

ELMÉLETI RÉSZ

4.1 MODUL: A ROMA IDENTITÁS, KULTÚRA ÉS A NYELVI ALAPOK MEGISMERÉSE

4.1.1 A ROMA KÖZÖSSÉG SZLOVÉNIÁBAN, HORVÁTORSZÁGBAN ÉS MAGYARORSZÁGON, KÜLÖN HANGSÚLLYAL A ROMA NEMZETI KÖZÖSSÉGEK ORSZÁGONKÉNTI ALAPVETŐ JELLEGZETESSÉGEIN

ÁLTALÁNOS CÉLOK	CÉLOK (RÉSZTVEVŐK)	TUDÁSKÖVETELMÉNYEK	MUNKAFORMÁK ÉS MÓDSZEREK	TANÍTÁSI STRATÉGIÁK	ÓRASZÁM
Megismerni a roma közösséget az egyes országokban, külön hangsúlyllyal azon országbeli állapoton, amelyben a továbbképzés folyik.	<ul style="list-style-type: none"> - megismerik a projektben közreműködő országbeli roma közösség alapvető jellemzőit, valamint a különböző országok közötti különbségeket, - megismerik a romák múltbeli vándorlásainak okait, - megismerik a roma közösségekre vonatkozó demográfiai adatokat az egyes országokban, valamint az EU szintjén, - megismerik, hol élnek Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon) roma közösségek, valamint az egyes roma közösségek közötti különbségeket, - megismerik a Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon) élő roma közösségek helyzetét rendszerező jogrendszert 	<p>Minimális követelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ismeri a roma közösségek alapvető jellemzőit Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon), - ismeri a romák múltbeli vándorlásainak okait, - ismeri a Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon) élő roma közösségre vonatkozó demográfiai adatokat, - meg tudja határozni, hol élnek Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon) roma közösségek és az egyes régiókban élő romák számát, - megkülönbözteti az őshonos és nem őshonos romákat Szlovéniában, - áttekintően ismeri a Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon) élő roma közösségek helyzetét rendszerező jogrendszert. <p>Tudáskövetelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ismeri a projektcsoport országaiban élő roma közösségek alapvető jellemzőit és azokat kritikusan értékeli, - összehasonlítja a projektcsoport országaiban élő roma közösségekről szóló demográfiai adatokat, és meghatározza, az országok területén hol élnek romák. 	<p>Módszerek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - előadás, - magyarázat, - bemutatás, - beszélgetés, - vita, - szöveggel, fényképekkel való munka, - reflexió, - dokumentumok áttekintése, - szemléltetés. <p>Munkaformák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontális, - egyéni, - csoportos, - kisebb csoportokban folyó munka. 	<ul style="list-style-type: none"> - hallgatás, - olvasás, - bemutatás, - elmetérkép, - jegyzetelés, - megvitatás, - projekttanulás. 	4

4.1.2 A ROMA KÖZÖSSÉG TÖRTÉNELME

ÁLTALÁNOS CÉLOK	CÉLOK (RÉSZTVEVŐK)	TUDÁSKÖVETELMÉNYEK	MUNKAFORMÁK ÉS MÓDSZEREK	TANÍTÁSI STRA- TÉGIÁK	ÓRASZÁM
<p>Megismerni a roma közösség történelmi és antropológiai jellegzetes-ségeit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - megismerik a romák származását és a vándorlásuk okait, - megismerik a romák letelepedésének okait az európai országokban, - megismerik a történelmi eseményeken alapuló (18. és 19. század) sztereotípiák és előítéletek kialakulását, valamint ezek átvitelét a későbbi nemzedékekre, - megismerik a romák életét az I. és a II. világháború idején, - megismerkednek a roma közösségek ébredésének elemeivel, - ismerik a roma jelképeket és azok jelentőségét, - megismerik a Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon) élő roma közösségek történelmét, hangsúlyozva a kulcsfontosságú múltbeli eseményeket, - ismerik a romák életmódjának alapvető jellemzőit a nomád életmódtól a letelepedettig, - ismerik a különböző roma kérdések kialakulásának okait (életmód, lét, tartózkodás, képzés, foglalkoztatás), - megismerik a romák politikai részvételi módjait Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon). 	<p>Minimális követelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - megmagyarázza, honnan származnak a romák, - megmagyarázza a romák vándorlásainak okait, - megmagyarázza, miért alakultak ki az előítéletek és sztereotípiák a romákról, - leírja a roma közösségek számára fontos történelmi fordulópontokat, - fel tudja sorolni a roma jelképeket, - ismeri a Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon) élő roma közösség történelmét, - fel tud sorolni néhány olyan, a múltban keletkező problémát, amellyel a ma élő roma közösségek találkozhatnak. <p>Tudáskövetelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ismeri a romák származását és azok vándorlásainak okait, hangsúlyozva az európai államokban való letelepedést, - összehasonlítja a projektcsoport országában élő roma közösségek fejlődésének történelmi tényeit, - ismeri a roma közösségek ébredésének összes elemét, - fel tudja sorolni az összes tárgyalta roma kérdést, valamint kritikusán meg tudja ítélni, ezek miért történelmi meghatározottságúak, - ismeri a Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon) élő roma közösség politikai részvételi módjait. 	<p>Módszerek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - előadás, - magyarázat, - bemutatás, - beszélgetés, - vita, - szöveggel, fényképekkel való munka, - reflexió, - dokumentumok áttekintése, - szemléltetés. <p>Munkaformák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontális, - egyéni, - csoportos, - kisebb csoportokban folyó munka. 	<ul style="list-style-type: none"> - olvasás, - hallgatás, - brainstorming (ötletelés), - elmetérkép, - jegyzetelés, - projekttanulás. 	<p>4</p>

Give them a chance!

4.1.3 A ROMÁK KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGE

ÁLTALÁNOS CÉLOK	CÉLOK (RÉSZTVEVŐK)	TUDÁSKÖVETELMÉNYEK	MUNKAFORMÁK ÉS MÓDSZEREK	TANÍTÁSI STRATÉGIÁK	ÓRASZÁM
Megismerni a roma közösség kultúrájának a fejlődését, valamint annak a gazdagságát, hangsúlyozva a roma kultúra megőrzését Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon).	<ul style="list-style-type: none"> - ismerik a roma kultúra alapvető jellemzőit, hangsúlyozva az életmódot és értékrendet, - ismerik a kulturális pluralizmus fogalmát és jelentőségét, - megismerik a kultúrák közötti párbeszéd jellemzőit és a fejlesztésének fontosságát, - megismerik a más kultúrák hatását a roma kultúrára, - megismerik a roma szokásokat és hagyományokat, - megismerik a hagyományos roma foglalkozások jelentőségét, - megismerik a kultúra jelentőségét a roma identitás kialakulásában, - megismerik a roma zene és tánc elemeit, - megismerik a válás hatását a roma hagyományokra, - megismerik a világhírű roma művészeket, - megértik, hogyan hatott a roma nyelv fejlődése a modern kultúra fejlődésére, - ismerik a roma médiát és annak jelentőségét mind a roma, mind pedig a tágabb társadalom számára. 	<p>Minimális követelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bemutatja a roma kultúra alapvető jellemzőit, - megmagyarázza a kulturális pluralitás fogalmát, - megmagyarázza a kultúrák közötti párbeszéd fogalmát, és hogy miként tartható az fenn, - felsorolják a roma szokásokat és hagyományokat, - felsorolnak néhány hagyományos roma foglalkozást, - el tudja magyarázni, miként hatott a roma kultúra a roma öntudat kialakulására, - ismerik a roma zenét, táncot, valamint a fontosabb kortárs roma zenészeket, - meg tudják magyarázni, melyik felekezethez tartoznak a szlovéniai (horvátországi, magyarországi) romák, - ismerik a legfontosabb szlovéniai (horvátországi, magyarországi) roma médiumokat és adásokat. <p>Tudáskövetelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kritikusan megítélik, hogyan hatott a romák életmódja a kultúra fejlődésére, - megkülönböztetik a kulturális pluralizmus és a kultúrák közötti párbeszéd fogalmát, - elmagyarázzák, hogyan hatott a roma nyelv fejlődése a roma kultúra kialakulására, - megértik a más kultúrák hatását a roma kultúra fejlődésére, - el tudják magyarázni, miért alakultak ki egyes szakmák a romáknál, - ismeri a roma zenészeket, művészeket, filmográfiát. 	<p>Módszerek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - előadás, - magyarázat, - bemutatás, - beszélgetés, - vita, - szöveggel, fényképekkel való munka, - reflexió, - dokumentumok áttekintése, - hallgatás, - rövidebb filmek megtekintése, - projekció, - szemléltetés. <p>Munkaformák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontális, - egyéni, - csoportos, - kisebb csoportokban folyó munka. 	<ul style="list-style-type: none"> - olvasás, - hallgatás, - brainstorming (ötletelés), - elmetérkép, - jegyzetelés, - projekttanulás. 	4

Give them a chance!

4.1.4 A ROMA NYELV ALAPVETŐ JELLEMZŐI

ÁLTALÁNOS CÉLOK	CÉLOK (RÉSZTVEVŐK)	TUDÁSKÖVETELMÉNYEK	MUNKAFORMÁK ÉS MÓDSZEREK	TANÍTÁSI STRATÉGIÁK	ÓRASZÁM
Megismerni a roma nyelv, azon belül pedig a különböző dialektusok fejlődését.	<ul style="list-style-type: none"> - megismerik a roma nyelv eredetét, - megértik a roma nyelv különböző dialektusait/nyelvváltozatait, ill. csoportjai kialakulásának az okait, - megismerik a roma dialektusok alapvető jellegzetességeit, hangsúlyozva a romani čhib-et (mura-vidéki roma nyelv és a beás nyelv), - megismerik, melyik nyelvváltozatokat beszélnek a projekt-csoport országaiban, - megismerik a roma nyelv sajátosságait, - megismerik az alapvető roma szavakat, - megismerik a roma nyelvre vonatkozó megtalálható kézikönyveket, - megismerik a bemutatkozás módját roma nyelven, - megismerik a más nyelvek hatását a roma nyelvváltozatokra (a hangsúly a más nyelveknek a romani čhib és a beás nyelvre való hatásán van), - megismerik, miért tűnik el lassan egyes környezetekben a roma nyelv, - megismerik a média fontosságát a nyelv megmaradásában. 	<p>Minimális követelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - megérti, honnan ered a roma nyelv és miként fejlődött az az évszázadok során, valamint hogyan hatott a romák vándorlása a roma nyelv különböző nyelvváltozatainak kialakulására, - fel tud sorolni néhány roma dialektust/nyelvváltozatot, - ismeri a roma nyelv néhány alapvető jellegzetességét, - tud roma nyelven köszönni, - fel tud sorolni néhány roma nyelvi kézikönyvet, - megérti, hogyan hatottak közelmúltbeli történelemben a más nyelvek (szlovén, horvát, magyar nyelv) a roma nyelvváltozatokra. <p>Tudáskövetelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - be tud mutatkozni roma nyelven, - megmagyarázza azt, hogy egyes területeken miért van eltűnőben a roma nyelv, - fel tudja sorolni a roma nyelv nyelvtani sajátosságait és néhány különlegességét, - megérti a roma média szerepének fontosságát a nyelv megmaradásában, - felsorolja a projekt-csoport országaiban beszélt roma dialektusokat. 	<p>Módszerek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - előadás, - magyarázat, - bemutatás, - beszélgetés, - vita, - szöveggel, fényképekkel való munka, - reflexió, - dokumentumok áttekintése, - projekció, - szemléltetés. <p>Munkaformák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontális, - egyéni, - csoportos, - kisebb csoportokban folyó munka. 	<ul style="list-style-type: none"> - olvasás, - hallgatás, - brainstorming (ötletelés), - elmetérkép, - jegyzetelés, - beszélgetés, - projekttanulás. 	4

Az 1. modul céljai: A résztvevők megismerik a roma közösség történelmét, kultúráját, identitását és nyelvét, valamint a projekt-csoport országaiban élő romák integrálásának fontosabb mérföldköveit, külön hangsúllyal az anyaországban folyó integráción.

Give them a chance!

4.1.5 ISMÉTLÉS ÉS RENDSZEREZÉS

1. Sorolja fel a Szlovéniában, Horvátországban és Magyarországon élő roma közösségek alapvető sajátosságait! Milyen különbségeket vesz észre?
2. Sorolja fel a roma közösség helyzetét rendező jogi alapokat a Szlovén Köztársaságban (Horvátországban, Magyarországon)!
3. Hogyan hatott a romák vándorlása a roma közösségek kialakulására az egyes európai államokban?
4. Magyarázza meg, miért alakultak ki a múltban sztereotípiák és előítéletek a romákról! Mit jelent az előítéletek és sztereotípiák átvitele nemzedékekről nemzedékre?
5. Sorolja fel a roma jelképeket és azok jelentőségét!
6. Magyarázza meg a roma közösségek alapvető jellemzőit a nomád életmódtól a letelepedett életmódig!
7. Sorolja fel annak okait, miért élnek manapság a romák roma településeken! Magyarázza meg, miért található a roma települések a város-, ill. településközpontokon kívül!
8. Soroljon fel néhány roma kérdéskört, amellyel minden EU-s tagállam foglalkozik, valamint magyarázza meg, miként oldják meg ezeket az egyes országokban, külön hangsúlyt a projektszereplő országain, Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon)!
9. Mikor és milyen módon kezdődött a romák politikai bekapcsolódása Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon)?
10. Hogyan kell kialakítani és fenntartani a roma közösség és a többségi nemzet között a kultúrák közötti párbeszédet?
11. Sorolja fel a roma kultúra elemeit és annak a fiatal nemzedékeknek történő továbbadásának és megőrzésének különböző módjait!
12. Hogyan hatnak más kultúrák a roma kultúrára?
13. Soroljon fel néhány roma szokást és hagyományt, valamint magyarázza meg azok kialakulásának okait!
14. Soroljon fel néhány roma zenészt és egyéb művészt!
15. Mit gondol, az egyes világhírű művészek és kulturális alkotók miért nem emelték ki, tették közzé roma származásukat?
16. Milyen hatással lehet a roma média az előítéletek és sztereotípiák megelőzésében a többségi nemzetnél?
17. Hogyan hatottak a romák vándorlásai a roma nyelvváltozatok kialakulására?
18. Melyik roma nyelvváltozatot beszélnek a Muravidék területén? És Szlovénia egyéb területein?
19. Miért van Szlovéniában eltűnően a roma nyelv? Sorolja fel ennek néhány okát!
20. A roma nyelv fontos eleme-e a roma identitás építésének?

Give them a chance!

4.2 A ROMÁK ÉLETE A JELENBEN – A ROMÁK INTEGRÁLÓDÁSA A TÁGABB KÖZÖSSÉGBE HELYI ÉS NEMZETI SZINTEN

4.2.1 A ROMA CSALÁDOK MA – A ROMA TELEPÜLÉS MEGLÁTOGATÁSAU

ÁLTALÁNOS CÉLOK	CÉLOK (RÉSZTVEVŐK)	TUDÁSKÖVETELMÉNYEK	MUNKAFORMÁK ÉS MÓDSZEREK	TANÍTÁSI STRATÉGIÁK	ÓRASZÁM
A közeli roma település meglátogatása és a romák bekapcsolódásának a megfigyelése helyi szinten.	<ul style="list-style-type: none"> - megismerik a roma családi élet tipikus elemeit, a roma közösségre jellemző értékrendet, a roma családokban uralkodó nevelési típusokat, - ismerik a roma közösség tagjainak a bekapcsolódását a tágabb közösségbe helyi szinten, - megtekintik a roma települést és lehetőségük adódik arra, hogy véleményt alkítsanak a roma tematikáról, - ismerik a roma közösség tagjainak az oktatási rendszerbe való bekapcsolódási módjainak elemeit, - tudatában vannak, miként hat a romák képzése az alapgondolkodás változására a romáknál, - megértik, az oktatás és a képzés miért nem számít értéknek a romák körében, - megismerik a romák életszokásait, valamint hogyan hatnak ezek a településen uralkodó általános helyzetre. 	<p>Minimális követelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ismeri a roma közösségben, roma településen és a roma családban uralkodó körülményeket, - le tudja írni a romák értékrendszerét, - tudja, miként hat a permisszív nevelési mód a személyiség kialakulására, - le tudja írni a romáknak a helyi környezetbe való bekapcsolódásának az alapelemeit, - tudja, hogyan hat a képzés az alapgondolkodás változására a romáknál, - meg tudja magyarázni a romák értékrendjét. <p>Tudáskövetelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kritikusan értékeli a roma közösség és a roma családok életét, - megítéli, milyenek a megismert településen a családok közötti különbségek, - megalapozza, hogyan hatnak a romák életszokásai a roma településen uralkodó általános állapotokra. 	<p>Módszerek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - előadás, - magyarázat, - bemutatás, - beszélgetés, - vita, - szöveggel, fényképekkel való munka, - reflexió, - dokumentumok áttekintése, - terepmunka, - szemléltetés. <p>Munkaformák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontális, - egyéni, - csoportos, - kisebb csoportokban folyó munka. 	<ul style="list-style-type: none"> - hallgatás, - olvasás, - bemutatás, - elmetérkép, - jegyzetelés, - beszélgetés, - projekttanulás. 	4

Give them a chance!

4.2.2 A FELNŐTT ROMÁK BEVONÁSA A KÉPZÉSI PROGRAMOKBA ÉS A TÁGABB TÁRSADALMI KÖZÖSSÉGBE NEMZETI SZINTEN (ROMÁKRA VONATKOZÓ NEMZETI INTÉZKEDÉSI PROGRAM)

ÁLTALÁNOS CÉLOK	CÉLOK (RÉSZTVEVŐK)	TUDÁSKÖVETELMÉNYEK	MUNKAFORMÁK ÉS MÓDSZEREK	TANÍTÁSI STRATÉGIÁK	ÓRASZÁM
Megismerni a romákra vonatkozó nemzeti intézkedési programot, illetve a projektben közreműködő ország dokumentumait, külön hangsúlyt a szociális aktivitáson és a romák képzési fokának emelésén.	<ul style="list-style-type: none"> - megismerik a projektben közreműködő egyes ország roma közösségeinek alapvető jellemzőit, valamint az adott országok közötti különbségeket, - megértik a roma közösségek szociális kirekesztettségének az okait és következményeit, - megismerik a roma életmód tipikus elemeit a roma településeken, - megismerik a romák múltbeli vándorlásának okait, - megismerik a roma közösségekre vonatkozó demográfiai adatokat az egyes országokban, valamint az EU szintjén, - megismerik, hol élnek Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon) roma közösségek, valamint az egyes roma közösségek közötti különbségeket, - megismerik a roma közösségek helyzetét rendszerező jogrendszert, - megismerik a nevelésre és oktatásra, a szociális és egészségvédelemre, valamint a tágabb társadalmi közösségbe való bekapcsolódásra vonatkozó intézkedéseket. 	<p>Minimális követelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ismeri a roma közösségek alapvető jellemzőit Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon), - ismeri a romák múltbeli vándorlásainak okait, - ismeri a roma közösségre vonatkozó demográfiai adatokat, - meg tudja határozni, hol élnek Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon) roma közösségek és az egyes régiókban élő romák számát, - megkülönbözteti az őshonos és nem őshonos romákat Szlovéniában, - áttekinthetően ismeri a Szlovéniában (Horvátországban, Magyarországon) élő roma közösségek helyzetét rendszerező jogrendszert. <p>Tudáskövetelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ismeri a projektcsoport országaiban élő roma közösségek alapvető jellemzőit és azokat kritikusan értékeli, - összehasonlítja a projektcsoport országaiban élő roma közösségekről szóló demográfiai adatokat, és meghatározza, az országok területén hol élnek romák. 	<p>Módszerek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - előadás, - magyarázat, - bemutatás, - beszélgetés, - vita, - szöveggel, fényképekkel való munka, - reflexió, - dokumentumok áttekintése, - szemléltetés. <p>Munkaformák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontális, - egyéni, - csoportos, - kisebb csoportokban folyó munka. 	<ul style="list-style-type: none"> - hallgatás, - olvasás, - bemutatás, - elmetérkép, - jegyzetelés, - megvitatás, - projekttanulás. 	4

A 2. modul célja: A résztvevők megtekintik a roma települést, megismerik annak lakosait, életkörülményeit és életszokásait. A romák bemutatják az oktatással megszerzett tapasztalataikat. A résztvevők megismerik az érvényes, romákra vonatkozó nemzeti intézkedési programot és annak céljait, vagy egyéb, a romák társadalmi inklúziójára vonatkozó, az adott országban érvényes dokumentumokat.

Give them a chance!

4.2.3 ISMÉTLÉS ÉS RENDSZEREZÉS

1. Sorolja fel a romák jelenbeli életének alapvető jellemzőit!
2. Megérti-e a romák értékrendjét? Mi hatott az elsőbbségi értékekre a romák életében?
3. Milyen nevelési stílusokat (típusokat) használnak a roma szülők gyermekeik nevelésében? Milyen ezeknek a következménye?
4. Hogyan gondoskodunk helyi szinten a romák társadalmi inklúziójáról?
5. Hogyan értelmezik az oktatásban sikertelen romák történeteit? Vannak-e ezeknek a történeteknek valamilyen közös pontjai?
6. Sorolja fel a romák oktatási és képzési sikertelenségének legfontosabb jellemzőit!
7. Sorolja fel a felnőtt romák bevonásának módjait a felnőttképzési folyamatokba!
8. Miben különböznek a romák életszokásai a többségi nemzet életszokásaitól?
9. Mutassa be a roma közösség alapvető jellemzőit!
10. Írja le a roma közösség tagjainak szociális kirekesztését! Milyen következményei vannak a szociális kirekesztettségnek?
11. Írja le a Szlovéniában/Horvátországban/Magyarországon élő különböző roma közösségek közötti különbségeket!
12. Milyen jogszabályok és jogi alapok rendezik a Szlovéniában/Horvátországban/Magyarországon élő roma közösségek státuszát?
13. Milyen nemzeti szintű intézkedéseket fogadtak el eddig Szlovéniában/Horvátországban/Magyarországon?
14. Melyik nemzeti intézkedések fontosak a felnőtt romák képzése szempontjából?

Give them a chance!

4.3 A ROMÁK A FELNŐTTKÉPZÉSBEN

4.3.1 A FELNŐTT ROMÁK AZ OKTATÁSI RENDSZERBEN

ÁLTALÁNOS CÉLOK	CÉLOK (RÉSZTVEVŐK)	TUDÁSKÖVETELMÉNYEK	MUNKAFORMÁK ÉS MÓDSZEREK	TANÍTÁSI STRATÉGIÁK	ÓRASZÁM
Megismerni a romák által is látogatott felnőttképzési programokat és annak céljait.	<ul style="list-style-type: none"> - megismerik a romák által is látogatott alapvető formális képzési programokat, - megismerik a romák szociális aktivitására vonatkozó programokat, - megismerik az érvényben levő, romák által is látogatott felnőttképzési programokat, - megismerik a felnőtt romák non-formális képzési programjait, - megismerik a romák által látogatott szakképzési programokat, - megismerik a romák érvényesülését elősegítő projekteket az egyes országokban, - megismerik a felnőtt romák által látogatott felnőttképzési programok alapvető céljait, - megismerik a felnőtt romák képzését segítő, különböző támogató programokat, - megismerik a felnőtt romák jelenlegi képzettségi szintjét a projektcsoport országában. 	<p>Minimális követelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - megkülönbözteti a formális és nonformális képzési programokat, valamint meg tudja magyarázni az azok közötti különbségeket, - ismeri a romák szociális aktivitását fejlesztő programokat, valamint meg tudja határozni azokat az alapvető ismereteket, amelyeket a romák ezekben a programokban sajátítanak el, - be tudja mutatni a romák számára is érdekes szakképzési programokat, - megérti a romák felnőttképzésében folyó támogató tevékenységek jelentőségét. <p>Tudáskövetelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - be tudja mutatni a romák által is látogatott képzési programok alapvető céljait és jellemzőit, - megérti a romák érvényesülésének a képzési folyamatban, jelentőségét, - ismeri a romák képzettségi szintjét és a foglalkoztathatóságuk lehetőségeit. 	<p>Módszerek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - előadás, - magyarázat, - bemutatás, - beszélgetés, - vita, - szöveggel, fényképekkel való munka, - reflexió, - dokumentumok áttekintése, - brainstorming (ötletelés) - szemléltetés. <p>Munkaformák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontális, - egyéni, - csoportos, - kisebb csoportokban folyó munka. 	<ul style="list-style-type: none"> - hallgatás, - olvasás, - bemutatás, - elmetérkép, - jegyzetelés, - megvitatás, - projekttanulás. 	4

Give them a chance!

4.3.2 A ROMÁK SZOCIÁLIS AKTIVITÁSA ÉS A ROMÁK BEVONÁSA A TÁGABB TÁRSADALMI KÖZÖSSÉGBE A KÉPZÉSI PROGRAMOK SEGÍTSÉGÉVEL

ÁLTALÁNOS CÉLOK	CÉLOK (RÉSZTVEVŐK)	TUDÁSKÖVETELMÉNYEK	MUNKAFORMÁK ÉS MÓDSZEREK	TANÍTÁSI STRATÉGIÁK	ÓRASZÁM
Megismer- ni a képzési programok segítségével történő szociális aktivitás elemeit, valamint a képzés fontos- ságát a felnőtt romák tágabb társadalmi közösségbe való bekapcsolódá- sában.	<ul style="list-style-type: none"> - felnőtt romák a képzési folyamatban – a képzéshez való egyenjogúság biztosítása, - az óvodák és iskolák, a szociális ügyintéző központok, népi egyetemek, munkaügyi intézetek, egészségügyi intézetek, művelődési központok, társadalmi szervezetek, rendőrség és egyéb szervezetek együttműködésének a fontossága a romák lakta területen a felnőtt romák aktív képzési folyamataikba való bekapcsolódásában, - a multi-diszciplináris hozzáállás fontossága a romák felnőttképzésében, amivel növekedik a roma közösség szociális bekapcsolódottsága és a roma lakosság szerepének erősítése a munkapiac értelmezésében, - a helyi önkormányzatok szerepe a romák bekapcsolódásában a felnőttképzési programokban, - a romák diszkriminálásának elemei, amelyek az uralkodó előítéletekből és sztereotípiákból erednek és jelentősen észrevehetők a képzési rendszerben. 	<p>Minimális követelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - meg tudja magyarázni a romák képzéshez való egyenjogú hozzáféréseinek a fogalmát, - megérti, miért fontos a romák bevonásával folyó bármilyen aktivitásnál a multidiszciplináris hozzáállás, - megmagyarázza, hogyan segíthetik a felnőttképzési programok a romák nagyobb szociális bekapcsolódottságát, - ismeri az oktatásban jelentkező, romákkal kapcsolatos sztereotípiákat és előítéleteket. <p>Tudáskövetelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - meg tudja magyarázni, miért olyan gyakoriak a romákról szóló sztereotípiák és előítéletek az oktatás terén, - megérti a képzési folyamatokban jelentkező, romákra vonatkozó sztereotípiák és előítéletek forrását, valamint ezek keletkezésének okait, - ismeri a helyi közösségek szerepét a romák oktatási és képzési bevonásában, - megérti, miért fontos az oktatás és képzés a romák szociális aktivitásában és a felnőtt romák sikerességében a képzésben. 	<p>Módszerek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - előadás, - magyarázat, - bemutatás, - beszélgetés, - vita, - szöveggel, fényképekkel való munka, - reflexió, - dokumentumok áttekintése, - brainstorming (ötletelés) - szemléltetés. <p>Munkaformák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontális, - egyéni, - csoportos, - kisebb csoportokban folyó munka. 	<ul style="list-style-type: none"> - hallgatás, - olvasás, - bemutatás, - elmetérkép, - jegyzetelés, - megvitatás, - projekttanulás. 	4

A 3. modul célja: A résztvevők megismerik a roma közösség tagjainak oktatási és képzési lehetőségeit és alapvető jellemzőit, megismerik a romák értékrendjét és álláspontjait, a felnőtt romák bevonásának módjait a formális és nonformális képzési, valamint a szakképzési programokban. Egyben megismerik, hogyan hat a romák szociális aktivitása a tágabb társadalmi közösségbe való bekapcsolódásukra.

Give them a chance!

4.3.3 ISMÉTLÉS ÉS RENDSZEREZÉS

1. Sorolja fel az alapvető formális és nonformális felnőttképzési programokat, amelyeket a roma közösség tagjai is látogatnak!
2. Mi a különbség a romákra vonatkozó és az általuk látogatott formális és az államilag elismert programok között?
3. Mit jelent a szociális aktivitás?
4. A felnőttképzés terén a romák számára milyen támogató tevékenységeket ismerünk?
5. Miért fontos a felnőtt romák szociális aktivitása és képzése terén a multidiszciplináris hozzáállás?
6. Hogyan biztosíthatják a tanárok az oktatási és képzési folyamatban a multidiszciplináris hozzáállást? Mennyire kell ebben közreműködni az oktatást végző intézetnek, ill. szervezetnek?
7. Milyenek a képzetlenség vagy hiányos képzettség következményei a felnőtt romák életében? Hogyan mutatkozik meg ez az életmódjukban?
8. Hogyan segítik elő a romák képzését a szociális aktivitást és az érvényesülést szorgalmazó projektek?
9. Hol található a legnagyobb hiányok a romák tudásában? Miben látja ennek okait?
10. Milyen a romák képzettségi struktúrája? Vannak-e eltérések a felnőtt romák képzettségi struktúrájában a különböző régiókban? Gondolkodjon el ennek okain!
11. Miért fontos, hogy a helyi önkormányzatok támogassák a felnőtt romák képzését?

Give them a chance!

4.4 FELNŐTT ROMÁK A KÉPZÉSI FOLYAMATBAN (FELLÉPŐ AKADÁLYOK ÉS PROBLÉMÁK, KÉPZÉSI MOTIVÁCIÓ)

4.4.1 A FELNŐTT ROMÁK MOTIVÁLÁSA A KÉPZÉSI FOLYAMATBAN VALÓ RÉSZVÉTELRE

ÁLTALÁNOS CÉLOK	CÉLOK (RÉSZTVEVŐK)	TUDÁSKÖVETELMÉNYEK	MUNKAFORMÁK ÉS MÓDSZEREK	TANÍTÁSI STRATÉGIÁK	ÓRASZÁM
Megismerni a felnőtt romák motiválásának különböző módjait a nevelési és képzési folyamatban, valamint az oktatási folyamat során meghatározott világos szabályrendszer felállításának okait és következményeit.	<ul style="list-style-type: none"> - megismerik a felnőtt romák motiválásának különböző módjait a képzési folyamatban való részvétellel, - megismerik azokat az akadályokat, amelyekkel a felnőtt romák a képzés során találkozhatnak, - megismerik a romákkal való közreműködés módszereit, - megismerik a képzési folyamatokba bekapcsolódó romáknál jelentkező kisebbrendűségi érzést, - megértik, miért fontos a képzési folyamatokban résztvevő romáknál a világos és egyértelmű szabályok felállítása, - megismerik a felnőtt romák ösztönzésének módjait a képzési folyamatban, - meg tudják magyarázni, miért van a felnőtt romáknak szükségük támogató tevékenységekre a felnőttképzési folyamat során - megismerik a témák hozzáigazításának módjait a felnőtt romák igényeihez és képességeihez (miért kell érdekesnek és dinamikusnak lennie a tanóráknak/ műhely-munkáknak), - a koncentráció (összpontosítás) fenntartása a felnőtt romáknál. 	<p>Minimális követelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - megmagyarázza, mi a motiváció és miért szükséges az oktatási és képzési folyamatban, - megmagyarázza, miért szükséges a romák képzésében többnyire valós és életszerű példák használata, - tudja, milyen akadályokkal találkozhatnak a felnőtt romák a képzésük során, - elmondja, miért kerülnek a romák az oktatást és képzést, - megmagyarázza, miért kell a felnőtt romáknak az oktatási és képzési folyamat során a képzésre vonatkozóan egyértelmű szabályokat felállítani, - megérti, milyen az intézmény támogató tevékenységeinek a szerepe a felnőtt romák képzésében. <p>Tudáskövetelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - önállóan meghatároz néhány, a képzésre vonatkozó szabályt, amit a felnőtt romák megértenek, - elmagyarázza, hogyan hat a kisebbrendűségi érzés a felnőtt romák oktatására és képzésére, - önállóan el tudja készíteni egy tanítási egység alkalmazását/ hozzáigazítását a romák képességeihez és igényeihez, - ismeri a felnőtt romák koncentrációja fenntartásának módjait. 	<p>Módszerek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - előadás, - magyarázat, - bemutatás, - beszélgetés, - vita, - szöveggel, fényképekkel való munka, - reflexió, - dokumentumok áttekintése, - brainstorming (ötletelés) - szemléltetés. <p>Munkaformák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontális, - egyéni, - csoportos, - kisebb csoportokban folyó munka. 	<ul style="list-style-type: none"> - hallgatás, - olvasás, - bemutatás, - elmetérkép, - jegyzetelés, - megvitatás, - projekttanulás. 	4

4.4.2 AZ ALAPVETŐ KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE A FELNŐTT ROMÁKNÁL

ÁLTALÁNOS CÉLOK	CÉLOK (RÉSZTVEVŐK)	TUDÁSKÖVETELMÉNYEK	MUNKAFORMÁK ÉS MÓDSZEREK	TANÍTÁSI STRATÉGIÁK	ÓRASZÁM
Megismerni az alapvető kompetenciák fejlesztésének módjait, valamint a felnőtt romák viselkedési mintáit az oktatási és képzési folyamatban.	<ul style="list-style-type: none"> - megismerik a romák viselkedési mintáit, amelyeket a felnőtt romák az oktatási és nevelési folyamatban mutatnak, valamint ezek kialakulásának az okait, - megértik, miért küszködnek a felnőtt romák az oktatási és képzési folyamatban kisebbségi érzésekkel, - tudják, melyik képzési programok vonatkoznak csak a roma közösségre, és melyek a többségi lakosságra is, - ismerik a felnőttek integrációjának elemeit és az osztálytermi követés támogatásának módjait, - ismerik az alapvető kompetenciákat és aktivitásokat, amelyekkel azok fejleszthetők, - tudatában vannak a felnőtt romáknál jelentkező tudáshiányoknak, valamint ezek keletkezési okainak, - megismerik, milyen esetekben kell a roma felnőttképzés kapcsán konzultálni a képzés szervezőjével, és milyen esetekben az intézmény vezetőségével, - megértik, miért feleslegesek a klasszikus oktatási formák a romák többségénél. 	<p>Minimális követelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - össze tudja kapcsolni a sikertelenség okait az egyének viselkedési mintáival, - bemutatja, miért küszködnek a romák a képzési folyamatban kisebbségi érzésekkel, - be tudja mutatni a kizárólag romákra vonatkozó képzési programokat, - ismeri a felnőttképzésben használatos integráció elemeit, - be tudja mutatni és leírni az alapvető kompetenciákat (minimális tudáskövetelmények). <p>Tudáskövetelmények:</p> <ul style="list-style-type: none"> - önállóan el tud készíteni egy, a roma közösség felnőtt tagjainak szánt tanítási egységet, amely során fejleszti az alapvető kompetenciákat, - ismeri annak módjait, miként érdekes módon pótolni a felnőtt romáknál jelentkező tudáshiányt, - el tud készíteni egy nem statikus tanórát. 	<p>Módszerek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - előadás, - magyarázat, - bemutatás, - beszélgetés, - vita, - szöveggel, fényképekkel való munka, - reflexió, - dokumentumok áttekintése, - brainstorming (ötletelés) - szemléltetés. <p>Munkaformák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - frontális, - egyéni, - csoportos, - kisebb csoportokban folyó munka. 	<ul style="list-style-type: none"> - hallgatás, - olvasás, - bemutatás, - elmetérkép, - jegyzetelés, - megvitatás, - projekttanulás. 	4

A 4. modul célja: A résztvevők megismerik a felnőtt romák bevonásának módjait az oktatási és képzési folyamatokba, beleértve a félelmeket, amelyekkel a romák a képzés előtt és közben találkozhatnak. A képzésekben résztvevő romákkal folytatott munka során megismerik a különböző együttműködési formákat, valamint azt, hogy ezek milyen hatással vannak a roma közösségre. Bemutatásra kerülnek különböző motivációs eljárások, amelyekkel a felnőtt romák a tanulásra és a különböző képzési programokban való részvételre motiválhatók. Megismerik a képzésben résztvevő felnőtt romák különböző viselkedési mintáit. Bemutatásra kerülnek az alapvető, kompetenciák fejlesztését támogató módok.

Give them a chance!

4.4.3 ISMÉTLÉS ÉS RENDSZEREZÉS

1. Milyen, a felnőttképzésben használható motivációs módokat ismer? Melyik használható és aktuális ezek közül a roma közösség tagjai esetében?
2. Mutasson be néhány akadályt, amellyel a képzési folyamat során a felnőtt romák találkozhatnak! Hogyan tudna segíteni ezek áthidalásában?
3. Milyen módon közreműködhetünk a felnőtt romákkal a képzés folyamatában?
4. Miért küszködnek a felnőtt romák a képzési folyamat során kisebbségi érzéssel? Hogyan mutatkozik ez a csoporttal való interakcióban?
5. Miért szükséges a romák felnőttképzési folyamatában az oktatási folyamat és a munka során világos és egyértelmű szabályokat felállítani?
6. Milyen módon bízathatjuk a felnőtt romákat a képzés folyamatában? Mennyire fontosak ebben az egyéni beszélgetések?
7. Milyen esetekben bízathatjuk a képzési programokba bevont romákat arra, hogy a felnőttképzés támogató tevékenységeinek szolgáltatásait is felhasználják?
8. Készítsen egy olyan önálló tanítási egységet, amely érdekes a felnőtt romák számára, egyben pedig fejleszti az egyik alapvető kompetenciát!
9. Milyen módon tarthatjuk fenn a magas fokú koncentrációt a felnőtt romák esetén?
10. Soroljon fel néhány jellegzetes viselkedési formát az oktatásban résztvevő felnőtt romáknál!
11. Mi az oka a felnőtt romáknál jelentkező kisebbségi érzés kialakulásának?
12. Hány felnőttképzési program létezik csak a roma közösség tagjai számára?
13. Magyarázza meg, melyik képzési programok alkalmasabbak: kizárólag a romák számára készített programok vagy az általános felnőttképzési programok! Miért gondolja így?
14. Sorolja fel az alapvető kompetenciákat és határozza meg az adott kompetenciák minimális tudáskövetelményeit!
15. Magyarázza meg a felnőtt romáknál keletkezett tudáshiányt!
16. Készítsen egy olyan önálló tanegységet, amely eléggé érdekes és érthető lesz a roma közösség tagjai számára, egyben pedig fejleszti az egyik alapvető kompetenciát!

Give them a chance!

5. MÓDSZERTANI AJÁNLÁSOK

Az iskolarendszerű, illetve formális és nonformális roma felnőttképzésben, valamint szakképzési programokban oktató tanárok továbbképzési programja tapasztalati ismereteken alapul, amelyeket a programok mentorai saját munkájuk során szereztek, ezeket pedig elméleti alapok bővítik ki. A programot azoknak a szakmunkatársaknak/tanároknak szánjuk, akik már dolgoznak felnőtt romákkal és rendelkeznek némi tapasztalattal a roma felnőttképzés területén, hiányoznak viszont nekik a roma történelemmel, a felnőttképzésbe bekapcsolt romák specifikus tulajdonságaival kapcsolatos ismeretek.

A program a kivitelezés során a résztvevők aktív bekapcsolódásán alapul, hiszen csak így érhetők el jelen program céljai és kulcskompetenciái. A programban folyó munka projektorientált, alapját pedig azon elméleti alapok elsajátítása jelenti, amelyek a folytatásban a gyakorlati feladatok megoldásával kapcsolódnak össze. A program másik alapvető jellemzője és a projektmunka alapja viszont az, hogy a résztvevők a roma közösség életét a felnőtt romákkal folyó közvetlen kapcsolat, valamint a roma települések meglátogatása és az életkörülmények megtekintése alapján ismerik meg. Ezek ugyanis szoros kapcsolatban állnak a képzés iránti törekvéseikkel, illetve az egyének képzési fokának növelésével.

A tanítási folyamatban a résztvevők saját maguk, vagy a képzés mentoraival és egyéb résztvevőkkel értékelik a megszerzett tudásukat. A továbbképzés második részében pedig a résztvevő saját maga, vagy csoportban másokkal együtt elkészít néhány tanítási egység példáját, ami felhasználható lesz a nonformális roma felnőttképzésben és a felnőttek kulcskompetenciáinak fejlesztését szolgálja.

Give them a chance!

6. AJÁNLOTT TANULÁSI ÉS TANÍTÁSI MODELLEK

A résztvevők aktívabb részvételét a továbbképzés során minden modulban a korszerű tanítási és tanulási hozzáállások biztosítják. Nem tanácsoljuk a frontális tanítási módot, mert a résztvevők ezáltal passzív hallgatók lesznek. A korszerű tanítási és tanulási módszereknél a tanárnak/mentornak olyan tanulási feltételeket kell biztosítania a tanteremben, amelyekben a résztvevők minél aktívabbak és egyedül keresik a megoldásokat, ami által a saját képességeik és felismerési stílusaik alapján szerzik meg az új ismereteket. Fontos az, hogy a résztvevők a kulcsfontosságú ismereteket a különböző példák bemutatása és tanulmányozása alapján saját maguk találják meg. Csak az olyan tanítás teszi lehetővé a demokratikus és együttműködő kommunikációt, valamint a csoport minden tagjának az aktiválását, amely során a résztvevők a tanulási folyamat aktív alakítói, benne pedig a legjobb képességeik alapján közreműködnek.

A klasszikus tanítási formák helyett – ami még mindig a képzési folyamatok többségében használatos és az előkészülettől, az új tananyagon és az ismétlésen át a megszerzett ismeretek értékeléséig vezet – a második rész a problémára összpontosító tanításon alapul, amely során először a problémát jelentő helyzet rögzül, ezt követően a résztvevők meghatározzák és megfogalmazzák a problémát, elkészítik a probléma megoldásának tervét, végezetül pedig ellenőrizzük a probléma megoldási tervének a megvalósítását és elemezzük az eredményeket. A továbbképzési program során a projektmunka használatát javasoljuk, amely a kezdeményezéseken, a gondok körvonalazásán, tervezésen, lehetséges megoldásokon és kivitelezésen alapul. A résztvevők határozzák meg a problémát, majd tervezzék meg az aktivitást, oldjanak meg különböző konkrét problémákat, hozzanak döntéseket és végezzenek kutatómunkát.

A szakmai szabadság, amit a tanároknak/mentoroknak a program kínál, lehetővé teszi, hogy önmaguk tervezzék, kivitelezék és értékeljék a didaktikai módokat, megközelítéseket, valamint a tanulási és tanítási modelleket. A tanárok/mentorok egyedüli feladata az, hogy elérjék az egyes tanítási egységek vagy modulok végén meghatározott célokat.

7. AZ ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS KRITÉRIUMAI

kell érniük a továbbképzési program sikeres befejezése érdekében. Az elméleti ismeretek mellett a résztvevőknek el kell készíteniük és be kell mutatniuk egy projektdolgozatot. A dolgozatban egy olyan tanegységet mutatnak be, amelyben a roma közösség felnőtt tagjainak képzésére alkalmazott alapvető kompetenciák közül kiválasztott alapvető készség megszerzését mutatják be.

Azt ajánljuk, hogy a tudás ellenőrzése az egyes modul befejezésével történjen a résztvevőkkel folytatott beszélgetés formájában, a résztvevőknek bemutatott példákra való megoldások megoldása keresése formájában. A tanár/mentor és a résztvevő a képzésben megszerzett tudás ellenőrzését folyamatosan és közösen végzi.

A továbbképzési program tudáskövetelményei két különböző szinten vannak meghatározva. A minimális követelmények azt a minimális tudásszintet határozzák meg, amit a résztvevőknek a továbbképzés során meg kell szerezniük és a program sikeres befejezésének a követelményét jelentik. A második szintű tudáskövetelmények a minimális követelmények

Give them a chance!

bővítése, és azt bizonyítják, hogy a résztvevők magasabb szintű ismereteket sajátítottak el.

A továbbképzési program résztvevőinek munkája a „teljesítette a továbbképzési programot/nem teljesítette a továbbképzési programot” értékeléssel van osztályozva. A résztvevő abban az esetben teljesíti a továbbképzési programot, ha egy másik résztvevővel párban vagy egyedül elkészít egy tanegységet, amely használható a felnőtt romák nonformális képzési programjaiban és a felnőttek kulcskompetenciáinak fejlesztését szolgálja.

Az elkészített tanegységet a résztvevők bemutatják a csoportnak. A bemutatásnál értékelendő a tartalmi egységesség, a megfelelőség és a motivációs elemek használata.

8. A TOVÁBBKÉPZÉSI PROGRAMBAN VALÓ RÉSZVÉTELI BIZONYÍTVÁNY

A továbbképzési programot teljesítő résztvevő bizonyítványt kap a sikeresen teljesített továbbképzési programról. A bizonyítványnak a következő elemeket kell tartalmaznia:

- a továbbképzést végző szervezet nevét és székhelyét,
- a résztvevő nevét és vezetéknévét,
- a résztvevő születési idejét, helyét és országát,
- a továbbképzés megnevezését,
- a továbbképzés időtartamát (dátum szerint),
- a továbbképzés óraszámát,
- a bizonyítvány számát,
- a továbbképzést kivitelező szervezet felelős személyének nevét és vezetéknévét,
- a továbbképzést kivitelező szervezet felelős személyének aláírását,
- a bizonyítvány kiadásának keltezését.

A bizonyítvány hátoldalán fel kell tüntetni a modulokat és a továbbképzés céljait, valamint a megszerzett kompetenciákat.

9. ÉRTÉKELÉS

Az értékelés tartalmazza:

- a résztvevők elvárásainak leírását a továbbképzés elején,
- a program kérdőíves és záró értékelését és a fókuszcsoport meghatározását.

Az értékelés megvalósítása:

- a résztvevők kitöltik a kérdőívet, leadják az elkészített tanegységeket (1 példányban), részt vesznek a fókuszcsoportban,
- a résztvevők visszajelzést kapnak a más programokba bekapcsolódó romáktól.



LJUDSKA UNIVERZA LENDAVA
NÉPI EGYETEM LENDVA



PUCKO OTVORENO
UČILISTE
ČAKOVCI

ČUVARJA
CILJOLIVNO
UČENJE



UZOR

Zveza Romov Slovenije

PROJEKTI PARTNERJI / PROJEKT PARTNEREK / PROJECT PARTNERS



Erasmus+